

BALASKÓ ÁKOS

MIGRÁNSANYA

A köldök narancsok napokig állnak majd bontott halomban.
Ha gerezdjeikre szedve adja, tányéron, elcsipegeti, egyen.
Sosem hagynak magadra, ilyenek az egyke anyák.
A héjdarabkák azután még napokig száradnak
egy tegnapi, múlt heti, múlt havi újságpapíron.

Azóta van úgy hagyva a konyha, hogy le kellett ülnie.
A rossz hírek mindig ölekből keresnek helyet maguknak.

Bejött, nézte, anya hámoz, hosszú percekig.
A hallgatása egy vajúdás légszomja volt.
Aztán, mint a gyümölcsbőr, kibuggyantak belőle a szavak,
hogy átgondolta, és döntött, és meg, nekivág.
El-, fel-: ad, számol, mond.
Hogy sajnálja, de ez van, rajta kívül nincs már itt otthona többé.
A közérzet miatt, amit benn tart a szögesdrót; amit letüdöz.

Heti egy Skype-call. Gyázmunka monitorfényben.
A kezére mered, fonnyadó alkarba markol.
Miért nem volt, miért nem lehet elég egyedül megtenni mindent.
Hámoz, gerezdjeire bontja, eszegeti a magányt,
körmei alatt lassacskán megtelepszik
a szekunder szégyen kesernyés hártlyabőre.

STOCKHOLM, RETROSPEKTÍV

Egy nap sem tűnt fel semmi regisztrálható.
Csak dőlésszögek változnak romlás idején.
A romlás egy hosszú nyári délután, árnyéka
rutinos mozdulatokkal nyúlnak át a kerten.
A romlás napóra.

Lobbanékony. Hogy ezt elfogadtuk, elkövettük
az első hibák egyikét, hogy a kitoréseknél
helyet próbáltunk keresni magunkban,
egy közterületig vezetett ereszcsonnával.
Csak a túlélőösztön dolgozott, semmi több,
lassú erózió, egy gyerekkorban
egyszer már bevált stratégia.
Akkor se volt, most sincs más irány,
csak hátrálni egyre beljebb.

Ha nem tanított volna, nem
 az apám rúgta volna rám az ajtót,
 csak egy idegen, aki enni ad.
 De így, a meetingek végén, mikor
 egymáshoz húzódnak már az árnyak,
 és ő hazaindult a családjához,
 engedtem, hadd remegjen ki
 a stressz a kezemből,
 és csak azt volt erőm hajtogatni,
 hogy milyen fáradtnak tűnt,
 hogy mennyi dolga lehet,
 és még velünk is törődni kell.
 Hogy végtére is milyen odaadó apa,
 milyen drága, hibátlan ember.

TOROCZKAY ANDRÁS

ALVÁSKÚRA A TOLNAI LAJOS UTCÁBAN

Magyar szakon végeztem egy vidéki egyetemen, de nem akartam tanítani, és nem voltam elég tehetséges sem az irodalomtörténethez, sem a grammatikához. Változatos munkáim voltak, egy időben spermadonorként éltem, később egy halottasházban vállaltam takarítást, egy darabig (a gazdasági világválság kirobbanása után egy évvel) még külföldön is dolgoztam. Egy pubban pincérkedtem. A pub egy faluban található, a falu pedig Skócia mélyén. Egy halásztól béreltem lakást, aki rákokat tartott a fészkerben, egy óriási tartályban. Soha nem próbáltam megfejtetni, miért jó üzlet ez neki, vagy hogy a rákoknak miért jó, egyszerűen nem érdekelt annyira. De sok időt töltöttem azzal, hogy bosszankodtam a zajon, idegesített a folytonos bűgás a fészkerből, főleg éjszaka. A lakással szemben, az utca túloldalán volt egy kis antikvárium, benne pedig az antikváriumos: egy ősz hajjú, sánta néni. Folyton mosolygott, és kekszekkel kínálta a vásárlókat. A főnököm, Charles Merton (Charlie) mondta, hogy ne fogadjak el a nénitől soha semmilyen kekszet. Legalábbis, ha jól értettem, ezt mondta. Soha nem igazodtam ki Charlie-n, és talán nem csak azért, mert nem beszéltem jól a nyelvét. Egyszer kitalálta, hogy éjfélkor válogassunk húsokat. Hajnali kettőkor végeztünk, végig szakadt az eső. Nem értettem, miért nem nappal csináljuk.

Quo modo insomnia frictione plantae curetur. Ez volt a címe a könyvnek, amit a kekszes néni a kezembe nyomott. Erősködött, hogy olvassam el. Mondtam neki, hogy nem tudok latinul, mire ő azt mondta, nem is kell, a könyv nem latinul van, hanem angolul. Mikor ránéztem, valóban láttam, hogy a cím már angolul van ráírva.

Bárcsak író lennék! Nem tudom szavakkal visszaadni, mennyire meglepődtem. Ráadásul az angol címet éppannyira nem értettem, mint a latin szöveget, de mikor próbáltam volna ezt elmondani a néninek, ő megragadta a hüvelykujjam, és a körmömre nézve megmondta a nevem, ami annál is különösebb volt, mivel nem mutatkoztunk be egymásnak. De nemcsak a nevem mondta meg, hanem a halálom napját is. Talán Charlie-tól tudta. Mármint a nevemet.

Nem emlékszem, hogy bármit fizettem volna a könyvért, vagy ahogy én hívom, a Crohn-Traumschmidt-kódexért. Furcsállottam, hogy ilyen értékesnek tűnő könyvet egy idegennek ad. Aztán az is eszembe jutott pár napra rá, a kecszes nő talán csak kölcsön akarta adni. Talán csak én értettem félre valamit. Vissza is mentem az antikváriumba, hogy visszaadjam az általam értelmezhetetlen könyvet, de láttam, hogy az üzlet bezárt. Az ablakai bedeszkázva. Megmagyarázhatatlan, furcsa érzésem lett ettől. Mivel az eső is esni kezdett, otthon bezárkóztam a szobámba, és miközben alattam a rákkal teli tartály bűgött, az utcát pedig vigasztalan eső mosta, beleolvastam a sűrűn írt oldalakba. Ugyan megint csak nem sokat értettem belőle, mivel ekkor még nem beszéltem olyan jól a nyelvet, az ábrák viszont elvárásoltak. Ki tudja, mire jó szerkezetek, ki tudja, mit csináló öltönyös figurák, ki tudja, mit ábrázoló grafikonok.

Fél év múlva, mikor hazautaztam Magyarországra, néhány szoft erotikus magazinnal és egy Nick Hornby-regénnyel, természetesen magammal hoztam a kódexet is.

Akkor már jobban tudtam angolul, valamennyire megértettem a Nick Hornbyt is, de el kellett telnie még egy évnek, mire megint a kezembe mertem venni a kódexet.

Leírhatatlan érzés volt beleolvasni a Crohn-Traumschmidt-kódexbe, és végre felfogni valamit, ami azelőtt még csupán érthetetlen jelek halmaza volt. Értelmezhetetlen ákombákom, megfejthetetlen betűlabirintus. Az első mondat így szólt: „Boldog az, aki birtokolja ezt, boldogabb, aki olvassa, és a legboldogabb, aki érti.” Elvesztem tudásom szintlépésének mámorában!

Azt nem mondom, hogy Crohn-Traumschmidtnek minden szavát értettem, de a lényegét igen, legalábbis akkor azt hittem. És már ettől a legboldogabb ember voltam a földön. Akkor már hónapok óta küszködtem az alvászavarral. És a könyv éppen erre volt gyógyír! A címe is ez volt: Hogyan kezeljük alvászavarunkat talpmasszázzsal. Az utószóából (amit az angol fordítója, egyben talán az egyetlen szigetországi Crohn-Traumschmidt-kutató írt) az derült ki, hogy egy Párizsba emigrált szovjet tudós írta, Vladimir Crohn-Traumschmidt. Tudományos pályája koronakövének szánta, hatvannégy évesen jelentette meg, nem sokkal később meghalt. Az alvással foglalkozó komoly tudóskörökben afféle bolondnak tartották New Yorktól Tokióig.

Amikor a könyv végére értem, ahol – az első rész elméleti alapozása után – a gyakorlatok, jó tanácsok voltak, úgy gondoltam, kipróbálom magamon is a Crohn-Traumschmidt-módszert.

Mikor éjfél tájt felébredtem, kezemben a talpammal, rögtön tudtam, hogy a módszer működik. Viszont nagyon megijedtem, mikor a monitor jobb alsó szélére pillantva rájöttem, hogy nem pár órát aludtam, ahogyan a módszer ígérte, és ahogy addig hittem, hanem *két napot*. Két teljes napot!

Ez persze azt is jelentette, hogy valószínűleg rég kirúgtak a Haldokló Varangyból. A Haldokló Varangyról elég annyi, hogy egy elég rossz hely (kocsma és étterem)

volt a kilencvenes években, aztán tulajdonosváltás után kicsit jobb helyé vált, hogy az újabb tulajdonosváltást követően az eredeti állapotoktól is fényévnyi távolságra essen vissza.

Egyik nővéremnek szintén meggyűlt a baja Insomnia hercegnővel. Őt az öngyilkosságba hajszolta ez a szörnyű kór. Már miatta is úgy éreztem, hogy nincs más választásom, bármennyire is félttem a Crohn-Traumschmidt-módszer legnagyobb veszélyétől, az örök álomtól, vagyis a haláltól, profivá kell válnom. Hirdetést adtam fel, és legnagyobb ámulatomra fél óra múlva már csöngött is a telefonom.

A Tolnai Lajos utcában lakó nő a kilencedik kuncsaftom lett volna. De nem vállaltam. Elektronikus levélben keresett meg, akkorra már számtalan helyen hirdettem, sokszor a saját nevemen, de legtöbbször Morphin avagy az álmok kovácsa néven. A kuncsaftjaim egymásnak ajánlottak.

Nem tudom elhallgatni a tény, hogy legnagyobb sajnálatomra elvéve ugyan, de akadt olyan, akin a Crohn-Traumschmidt-féle módszer sem segített. Például egy István nevű kilenc-tíz éves, aki magát Pistikének kívánta szólíttatni, teljesen immunisnak bizonyult minden próbálkozásra. Szüleivel több éjszakán keresztül virrasztottunk, de Pistike éberségét nem tudtuk legyűrni. A talpmasszázsra gurgulázó nevetéssel reagált. A szülők nagyon csalódottak voltak, így hát – amit nem szoktam – perui főzettel is kísérleteztem, habár azt még Crohn-Traumschmidt is mambó jambónak nevezte. A főzetben annyi altató volt, hogy egy elefántot is hetekre leterített volna. Talán valami agyi anomália tartotta ébren Pistikét, vagy valami dizájner drog. Kobratekintettel nézte végig a kezelést, s már nem nevetett egyáltalán. Mindenesetre pénzt nem kértem a csúfos kudarcért.

Érdekes, hogy egy néninél, Selbst Eleonórának hívták, aki a Bartók Béla úton lakott egy óriási tetőtéri lakásban, és állítása szerint 1956 novembere óta nem aludt egy szemhunyasnyit sem (nyilvánvaló hazugság, de olyan meggyőzően mondta, hogy egy pillanatra elhittem), szintén visszatarthatatlan nevetőingert okozott a Crohn-Traumschmidt-módszer, főként mikor A sötét anyag eredete című szakaszt olvastam fel neki a könyvből (a módszer nemcsak talpmasszázsból állt, különféle technikákat vegyített, ezek közé tartozott a tudományos szövegek felolvasása is). Tőle ugyan szerettem volna elkérni a pénzt, mert megérkezett egy váratlan gázszámla, de a nevetéstől képtelen volt bármiféle beszédre, kirabolni pedig nem akartam. Így hát üres zsebbel távoztam.

Professzor Crohn-Traumschmidt hosszan írt a hitetlenekről a kódexében. Egy helyütt így fenyegetőzik: „aki módszeremben kételkedni merészel, aki visszautasítja az ajánlékot, amellyel nyugalmat szerzek a meggyötört nyugati embereknek, azt diákjaim pusztá kézzel tépik szét.” De én a professzornak ezeket a kirohanásait soha nem vettem igazán komolyan.

A Tolnai utcai kuncsaftot nem azért nem vállaltam, mert félttem a kudarcától. Biztos voltam a módszerben, és addigra már az esetleges fiaskót is a választott pálya természetes velejárójának könyveltem el.

A nőt azért nem vállaltam el, mert örült volt. Már amikor telefonon megbeszéltük a találkozót, gyanakodtam. Észleltem a hangjában valami egészségtelen derűt. A nevetése rettegő volt. Valami ősi félelem fészkelt a kacagása mögött. Azt mondta, hogy tulajdonképpen teljesen kezdő az insomniában. Egy szerdai napon nem tudott elaludni, s amikor beszéltünk, vasárnap volt. De már bevásárolt minden szükséges eszközt: párnákat, szemfedőt, füldugót, több tucat relaxációs zenét töltött le a világhálóról, és egy elég drága pizsamát is rendelt egy obskúrus Srí Lanka-i pizsamagyárostól.

Ahogy a lakására értem, és először megpillantottam, átkoztam a napot, mikor betértem abba a skót antikváriumba. A Tolnai Lajos utcai nő nagy mellű asszony volt, de ez nem okozott esztétikai élvezetet, legalábbis nekem nem: sajnos nem csak a melle volt nagy, hanem mindene, a karja, a lába, a hangja.

Azt mondta, ügyvéd egy multinacionális vállalatnál, és elnézve a drága pizsamáját, ebben nem is volt okom kételkedni. Vízrel kínált, amit visszautasítottam. Rögyvest a tárgyra kívántam térni. A kezelés viszonylag simán ment sokáig, még horkolt is, de a végén, mikor fizetett, azt mondta, hogy egy szemhunyasnyit nem aludt. Nem értettem. Elvileg tettehetette az alvást. De miért akart volna megtéveszteni? Egy hang a fejemben azt mondta, száanalomból, mert egy szerencsétlen kóklernek tart. Már ekkor meggyűlöltem. Ettől függetlenül odaadta a pénzt, és megkért, hogy vigyem le a szemetet, ha nem sért meg. Neki sajnos túl nehéz a zsák, főleg így kialvatlanul. Mikor láttam, hogy komolyan beszél, nem ellenkeztem, gondoltam, essünk túl rajta. Amikor ideadta, az ujjá hozzáfért az ujjamhoz. Megborzongtam az undortól. A zsákban alig volt szemét.

Ímélnben mondtam le a többi alkalmat. Azt hazudtam, hogy második szeánszunk azért nem jöhet létre, mivel felhagytam már a Crohn-Traumschmidt-féle altatással.

Három év telt el. Az üzletem annyira felvirágzott, hogy már tanítványaim is voltak, és régen elfelejtettem a szemetes nőt. Egy új páciens hívott.

Halló? Jó napot kívánok! Toroczky András vagyok, mondta.

Bemutatkoztam én is.

Foglalkozik még altatással?

A szokásos társalgás zajlott le köztünk, elmondta, hogyan talált rám (egyik régi alvóm ajánlotta), megkérdezte, megyek-e még házhoz, mennyi a díjam, stb. Majd elmagyarázta, hogy jutok el hozzá. Sokat beszélt a kisöreg, a hangja alapján legalább nyolcvan lehetett.

Akkoriban egy korábbi kuncsaftom ügye foglalkoztatott: egy katonatiszté, Kőzet Andoré, aki az öbölháborúban zajló hadműveletekben vett részt, s akinek, ahogy fogalmazott: „megmakacsolta magát az alvókája”, és most úgy tűnik, a fizetőkéje is megmakacsolta magát, mert az egyik tanítványomnak nem volt hajlandó megadni az óradíját, mert annak a kezelés alatt megszólalt a telefonja, ráadásul valami harcias fríg dallammal, amely Andor urat a „tevebaszókra” emlékeztette. Mikor az új páciensem, ez a Toroczky, mondta az utcanévet, nem fogtam gyanút, csak útközben döbbsentem rá, mikor azon gondolkoztam, vajon álmomban jártam erre, vagy miért ilyen ismerős. Aztán rájöttem, nem álmomból ismerős a hely: a Tolnai Lajos utcán sétáltam megint.

Már elfelejtettem az ügyvédnő címét, imádkoztam, hogy ne legyen ismerős a ház, ha már az utca azonos.

Miközben az utcán sétáltam, hátamon a műszereimmel, éreztem, hogy közeledem hozzá. Jobb szerettem volna őt elkerülni, mint ahogy azt a másikat az antikváriumban, aki a körmömből mondta meg, mikor fogok meghalni. Akkor már tudtam, hogy azt is el kellett volna kerülnöm. Miközben közeledtem a helyszínhez, eszembe jutott a megjósolt halálom napja. Ezt a napot mondta a skót szipirtyó.

December első hete volt, már sötét.

Felcsengettem az öregúrhoz. Jöjjön fel, mondta Toroczky, a negyedik emeletre, aztán forduljon jobbra, nyitva lesz az ajtó, kövesse a fényt. Kétségbeesetten próbáltam ráakadni agyam hátsó raktárában a nővel kapcsolatos információkat tároló ládára, hogy megtudjam, vajon ő is a negyedikben lakott, illetve lakik-e. A kapucsengőkre, a postaládákra írt nevek egyike sem volt ismerős. Sehol egy doktor, márpedig a nő ügyvéd. Talán nem

az a lépcsőház. Bárhogyan is próbáltam magam meggyőzni, miközben baktattam fel az emeletre, tudtam, hogy halálom napján újra találkozom a szemetes nővel.

A lakásajtó nyitva volt. Beléptem. A tévében a Fábry-Showder ment. Valaki a fürdőben matatott. Rögtön tudtam, hogy nem Toroczky lakásában vagyok. Sok mindent változtatott a berendezésen a nő, de azért felismerhetően ugyanaz a lakás volt. Ugyanaz a lakás, amelyben egyszer már jártam. Az ügyvédnő lakása, akinek azt hazudtam, hogy felhagytam az alvaskúrákkal. Ekkor szólalt meg a szomszéd lakásból Toroczky. A folyosó falai visszhangozták hangját. A nevemet üvöltötte, merthogy – mint később kiderült – nagyothallott. Földbe gyökerezett a lábam. A fürdőszobaaajtó olyan lassan nyílt ki, mint egy álomban. Az a nő volt az fekete ruhában. Lefogyott, már nem volt mindene nagy. Gyönyörű, feszes teste volt. Viszont mindene fekete, nyilván gyászolt valakit. Csak a nap-szemüveget nem értettem. Hiszen sötét volt amúgy is. Ekkor megfordultam, és rohanni kezdtem volna, de elfeledkeztem a dohányzóasztalról.

A nő csak sétált felém, én hisztérikusan üvöltöttem: úgy másztam kifelé, négykézláb, a lakásából. Mikor a folyosóra kiértem, már háttal kúsztam, és hallottam, hogy becsukódik a lakása ajtaja. Ekkor pillantottam meg az öregembert, aki az ajtajában állt.

Na mi van, töki, eltévesztette a hákszámot, kérdezte üvöltve. Nem válaszoltam, csak beugrottam a lakásába.

Később, mikor Toroczky már pizsamában volt, én pedig a Crohn-Traumschmidt-kó-dexet lapozgattam, készülve a felolvasásra, és minden percben várva, hogy a nő kopogni fog az ajtón, s felelősségre von, talán rendőroket is hív, akik bilincsbe verve visznek el, mert hazudtam, akkor páciensem úgy döntött, megtöri a másfél órás csendet.

Higgye már el végre: a nő vak és süket. Süket, mint az ágyú. Süketebb még nálam is. Semmit nem hall. Nemrég volt autóbalesete, ahol odaveszett a férje, ő pedig elvetélt. Azóta gyászolja szerencsétlenekeit. De szerintem ő a legszerencsétlenebb. Egy ír ping-ponggedző hajtott beléjük. Részeg volt.

A sötét anyag tündöklése és bukása című fejezetet választottam. Az esetek többségében be szokott jönni. Toroczky nál is bevált. Fél óra múlva úgy horkolt, olyan hangosan, ahogy mások üvölni szoktak.

Régen, mikor elmentem a nő ajtaja előtt, pár pillanatra elgondolkodtam, hogy esetleg bekopogok, és megkérdezem, hogy van. De inkább eljöttem végül, úgyse hallaná a kopogást. Toroczkyt pedig átadtam az egyik tanítványomnak, csak hogy ne kelljen a környékre mennem többé.

EZÜST BORÍTÓ, ROZSDABARNA GERINC

„hökkenni sincs min, megörvendezni sincs min.”

Tandori Dezső

Portik Csanád megvan? Annak idején tele voltak vele a lapok. Egyszerre öszülő és kopaszodó, nagy, magas mamlasz, aki folyton barna kordbárszony öltönyökben járt. Tehetségtelen, de legalábbis sikertelen írónak tartották. Miért voltak vele mégis tele a lapok?

Ez a Portik együtt lakott egy festővel. Vagyis inkább A festővel. Megértem, hogy nem követed a kortárs festészetet, de ő tényleg nagyágyú volt: Marsi Dezső. Így sincs meg? A temetését közvetítette a tévé.

Marsi Dezső egy csecsemőarcú, öreg szemű, tömzsi figura a bulvármagazinok képein, jellegzetes, balatonnarancs melegítőruhája messziről világít, abban jelent meg a legpucosabb helyeken is. Lehet, hogy csak egy melegítője volt. Mellesleg ez az ő elnevezése, hogy balatonnarancs. Egy újságírónak válaszolta Marsi, nyilván akkor rögtönözte, mikor az talán kissé csipkelődve megkérdezte, mégis, szerinte milyen színű ez az ütött-kopott, festékfoltos melegítő. Talán fürdéshez sem vette le. Egyébként ezt is ő nyilatkozta, nyilván túlzás, de elképzelhető, hogy igaz. Messziről büzlött.

Egyidőben barátok voltak, az író és a festő. Mindketten sikertelenek, de persze mindketten azt hitték, ez csak átmeneti állapot. Az írónak, Portik Csanádnak eleinte volt egy barátnője. Nem emlékszem a nevére. Marsinak ezzel szemben évek óta senki.

Aztán fordult a kocka. Egyik napról a másikra történt a változás. Az egyik barátom, aki akkor a rendőrségen dolgozott, mesélte: Portik állítólag arról beszélt a kihallgatáson, hogy barátja abban a pillanatban megváltozott, amikor egy antikváriumban kezdett dolgozni. Mondta is, hogy hol, egészen pontosan, de a rendőrök nem találtak azon a címen semmit, nemhogy antikváriumot. Elég valószerűtlen is lett volna a budai villanegyedben egy antikvárium. A címen üres telek fogadta a nyomozókat, agresszíven burjánzó, elvadult kerttel.

Marsi állítólag egyszer a közös reggelijüknél említést tett arról, hogy a főnöke olyan könyveket tart ott, amiket nem volna szabad. Hogy ez mire vonatkozott – mondta a rendőr haverom, mikor rákérdeztem –, nem derült ki. Portik akkori barátnője erre nem emlékezett később, maga Portik viszont eskü alatt vallotta, hogy ez lehet a kulcsa a történéseknek, ezek a könyvek, amiknek mind ugyanolyan ezüst borítójuk volt, rozsdabar-na gerinccel. Pontos címeket is mondott, latinul, arabul, ki tudja, milyen nyelven, nem jegyeztem meg őket. Az egyiket, amire emlékszem, valami Vladimir Traumschmidt írta.

Marsi tehát megváltozott. Miben állt ez a változás? A legkülönfélébb nőket vitte fel a lakásba. Olyan nőket, amilyenekről Portikkal azelőtt csak álmodni mertek, vagy még azt sem. Kizárt, hogy luxuskurvák lettek volna, mert akkor még Marsi nem volt gazdag, habár a képei is egyre sikeresebbek lettek. Ahogy a rendőr barátom mesélte, Portik állította, neki mindig is tetszettek Marsi képei, de nem tudta nem észrevenni, hogy az újabbak mennyivel jobbak. A változást úgy képzeljük el, olyan mértékű volt, mintha pápának egy tizennyolc éves body buildert választanának meg, aki ráadásul nő. Ezek Portik szavai.

Pár hónap múlva Marsi egy közepesen jó galéria tulajdonosával tárgyal első kiállításáról, miközben Portik azt érzi, egyre bizonytalanabb. Azon kapja magát, hogy alig ír. A félig kész drámáját a gépéről letörli, nyoma sem marad. Aztán amikor a másik szobában Marsi és aktuális cicababája nevetését meghallja, még nekiveselkedik egy szonettkoszorúnak, de a harmadik vers felénél feladja.

A festővel mindig megbeszélték egymás műveit. Biztatták, támogatták egymást. Soha nem tudtak megegyezni abban, melyikük a tehetségesebb, mindketten a másikat tartották annak. Marsi, mikor látja elkenődött író barátja ábrázatát, biztatja: mutassa meg neki az elkészült és a félbehagyott szonetteket. Miközben a festő olvas, az író idegesen dohányzik a konyhájukban. Marsi az olvasás befejeztével ásít egy nagyot, s darabjaira szedi a verseket. Hosszú, meggyőző beszédének végén odáig merészkedik, hogy Portiknak talán nem is kellene írnia, vagy csak reklámszövegeket. Portik még aznap éjjel – a félkész szonettjeivel együtt – a többi versét is ideges ide-oda klikkelgetéssel a kukába dobja, majd miután a lomtár tartalmát is törli, zokogva borul a koszos billentyűzetre. A kopott betűk közé szorult por, dohány, morzsadarabkák könnyeitől áznak.

A következő hetekben Portik egyre inkább magába zuhan. Mindent egy lapra tesz fel: úgy dönt, mégis író lesz, ahogy apjának ígérte annak halottas ágyán. Arra jut, hogy a munka, amit szívéből gyűlöli (gyorsétteremlánc szórólapjait osztogatja a város forgalmas pontjain), csak hátráltatja ebben. Munkahelyén felmond.

Portik pár nap múlva bekarikázott álláshirdetéseket talál a konyhában. Árufeltöltőt keresnek Törökbálinton. Targoncást Lacházán. Elsírja magát. A konyhaasztalra zuhan, és zokog.

Marsi egy nap azzal fogadja, hogy írt egy regényt. Portik döbbenete leírhatatlan, alig tudja palástolni zavart mosolyával. Aztán megkönnyebbül kissé, mikor barátja elárulja, hogy csak egy fejezetet írt meg. Portik szeme körül megfeszül egy ideg, mikor meghallja, hogy viszont a Phtonos és Társa ki akarja adni. Arról is megfeledeznek, hogy mosolyogjon. Nem hallottál még a Phtonosról? Öregem, a legjobb kiadó volt az országban. Talán még mindig az. Ráadásul ez volt az a kiadó is, ahová Portik fáradhatatlanul küldözgette az írásait. Marsi nem törődik vele, hogy barátja arca egy csapásra halotti maszkká változott, tovább meséli, hogy igazából nincs ideje megírni a regény többi fejezetét, annyi munkája lett, ugyanis kiállításra készül. Egy kis pozsonyi galéria akarja bemutatni a munkáit. Inni támad kedve, le is mennek megünnepelni a festő sikereit. A Múzeum cukrászdából reggel nyolckor állnak fel. Marsi jókora borraivalót ad a vigyorgó pincérnek.

Portik szakít a barátnőjével, mert úgy gondolja, hátráltatja az írásban. A lány nem tiltakozik olyan hevesen, mint azt Portik elképzelte, sőt kiderül, egyszer majdnem megcsalta a Zafirban (azóta már bezárt) Marsi egyik festő barátjával. Talán Marsival is.

Pár nappal később Marsi a konyhájukban kiselőadást tart az írásról, lényegében felolvasó körútjának szövegét adja elő. Mert a Phtonos úgy döntött, hogy a Fejezetnek felolvasó körút dukál.

Csupa közhelyet használ, mint hogy az írás a magányosok sportja, aki dudás akar lenni, ilyeneket. Portik másnap minden spórolt pénzt felerészben festékre, ecsetekre, felerészben pedig alkoholra költi. Javában fest (részegen), amikor Marsi megérkezik, futólag üdvözlö, mire Portik abbahagyja a festést. Letakarja a vásznat. Marsi, úgy tűnik, nem vesz róla tudomást, hogy barátja pályát módosított, megkérdi, mi újság munkafronton? Közben fülhallgatójából bömböl a dubstep, és szipkából szívja a vaníliás cigarettát.

Ahogy Portik a rendőrségen előadta, ekkor veszekedni kezdenek. Portik azt állítja, hogy Marsi önelégült vigyorát nem állhatja, meg hogy megváltozott, alig ismer rá, valamint gyűlöli. Egy ripók kurva. Aki megjártssa az élet császárát, mióta az antikváriumban dolgozik. Marsi úgy zárja rövidre a vitát, hogy hidegen kijelenti: Portik részeg – mint mindig.

Portik ez idő tájt tapasztalja, hogy barátja különös szokást vett fel. Ekkori albrétük egy bérházban van az Üllői úton. Portik egy nap arra jön haza, hogy a folyosó sötét sarkában egy kutya, egy fekete agár nyüszít félholtra verve. Mikor telefonjáért nyúl, hogy segítséget hívjon, látja, késő: az állat kiszenvedett. Őlében viszi le a szemeteskukába. Mikor megemlíti barátjának, az értetlenül néz rá. És? Mit csináljak vele?, kérdi. Portik állítása szerint akkor is csak ezt ismételteti, hogy ő mit csináljon ezzel a halott kutyával, mikor Portik rávilágít arra a tényre, hogy a harmadikon laknak, és rajtuk kívül az egész szint egy arab kereskedőé, akit még soha senki nem látott. Ahelyett hogy munkát keresné, mondja neki Marsi, ezzel a hülye kutyával bajlódsz. De hát mit keres a harmadikon egy halálra vert kutya, Dezső? Nincs válasz. Marsi Dezső hallgat.

Már a kutyánál a rendőrséghez kellett volna fordulnia, mondta az őrsön sírva a mi Portikunk, de a kutya csak a kezdet volt. Olyan nehéz megmondani, mikor nem késő.

Talán már a kutyánál késő lett volna. Mindenesetre a lány megkínzásakor mindenképpen rendőrt kellett volna hívnia.

De akkor még azzal nyugtatgatta magát, hogy a kutyával történetekhez sem Marsinak volt köze. Nem lehetett. Miért lett volna? Mi vinne rá egy sikeres, vagy sikereinek hajnalán álló festőt arra, hogy halálra kínozzon egy kóbor kutyát. Valaki más kínozza halálra. Ez a környék amúgy is ilyen, itt bármi megtörténhet. Talán egy rabló volt.

A kutya után Portik már nem mehetett be Marsi szobájába. Nem mintha be akart volna menni, mindenesetre a festő kulcsra zárta a szobáját.

Ettől függetlenül, mikor Portik azzal áll elő, hogy hazaköltözik vidékre, Marsi azt mondja: ragaszkodik ahhoz, hogy együtt lakjanak továbbra is. Nem érdekli, hogy Portik nem tudja kifizetni a lakbér ráeső részét, majd ő segít. Egyébként is, mondja Marsi, a bútorszállítókat sem tudná kifizetni. Alig van már bútorom, mindenem eladtam, ha nem lopnám a hűtőből az ételt, éhen halnék, feleli Portik. Nem baj, mondja barátjának a festő. Mostantól koncentrálj inkább a munkakeresésre, és felejtsd el végre a festést, ahhoz végképp nincs tehetség. Portik aznap este azt álmodja, hogy egy óriási csápos szörny üldözi egy síkatorban, s azt szurtyogja rovarszerű szájszervével, hogy „vékképp, vékképp”.

A festő közben megveszi a lakást a főbérletől, egy magyar kohómérnöktől, az egész harmadik emeletet az arab kereskedőtől, majd az egész házat egy Wahrscheinlich Lipót nevű adósságbehajtótól, akinek több kuplerája is van a városban.

Portik téle már annyi pénzzel tartozik a festőnek, hogy mindennap könyörög neki, dobja ki, Marsi azonban azt mondja, ragaszkodik hozzá, hogy együtt lakjanak. Emlékezteti, hogy tartozik neki, vagyis azt csinálhat vele, amit akar.

Ezután az aznap elkészült festményt átnyújtja véleményezésre.

Portik legszívesebben azt mondaná rájuk, hogy vacakok. De nem tudja őket becsülni, soha egy olyan képet nem lát barátja kezében, ami akárcsak középszerű lenne. Mindegyik remekmű. Tetszenek neki nagyon, bár maga sem tudja, mi tetszik bennük. Mélyen hömpölygő, himnikus szomorúság zeng a képekből. Marsi tárgyakat festett, amik valójában elsősor legtöbbször nem voltak túlságosan érdekesek. Vagy egy zajos mosógépet, vagy egy nehezen gyulladó süte, kifogyóban lévő dezodort, vízkövesedő mosdókagylót, egy épp összerogyó ágyat, vagy valami hasonlót. Csupa olyan dolgokat, amelyeknek megfestéséről más festők álmodni sem mertek! Folyamatfestészet, ezt a kifejezést szajkózták a lapok. Mellesleg Portik ismerte az összes kép modelljét, ezek az ő tárgyaik voltak, ilyen volt az albérletük, hiszen úgy éltek, mintha szegények lettek volna. Holott Marsié volt akkorra az egész épület, legalábbis Portik állítása szerint. (A rendőrségi nyomozás azonban ezt a mai napig nem erősítette meg.)

A kidolgozásuk mindig briliáns volt. Marsi képein volt valami könyörtelen professzionalizmus, és Portik pontosan értette, mit esznek rajta a galériások. Belemásztak az ember tudatalattijába, megfogták és csápjakkal megszorították a legbenső énjét, mint fuldoklók testét a vízimentők.

Mégis belefáradt már a dicsérgetésükbe.

Egy idő után – önmagát is meglepve – beleköt apróságokba. Általános iskolai rajzórán tanultakat kér Marsi-képeken számon.

A festő átlát a szitán, de nem szól, fölényesen mosolyog.

Portik nem tudja pontosan, mióta, már legalább egy éve a festő etette, de csak nyers húst adott neki, holott pontosan tudta, hogy barátja vegetáriánus. Többször veszekedtek is ezen. A festő viszont igazi gourmand, kedvence a báránypörkölt.

Portik nyilván éhen halt volna Marsi nélkül, de ez akkor sem lehet mentség arra, hogy nem jelentette a sikoltozást. Ha tudta már akkor, hogy a sikolyok a szomszéd szobából származnak, akkor az minimum bűnrészesség. Habár Portik azt vallotta, hogy egy idő után ő alig találkozott barátjával. Alig hagyta el a szobáját. Az néha belökött egy kis maradék birkapörköltet, amit ő előbb öklendezve, majd később kevésbé öklendezve, aztán már egyáltalán nem öklendezve elfogyasztott. Mégiscsak jobb volt, mint a nyers hús. A szobát csak akkor hagyta el, ha vécére kellett mennie. Akkor igyekezett elkerülni a találkozást, és állítása szerint ez nagyjából sikerült is.

A rendőrség az eltűnt prostituáltak után csak fél gőzzel kezdett nyomozni. A prostituáltak már csak ilyenek, mondta a haverom az őrsről. El-eltűnnek. Különösen az Üllői környékén.

A festő, mint az a később előkerült (Portik szerint hamisított vagy megcsonkított) feljegyzéseiből kiderült, főművének barátja portréját tartotta. Egy brooklyni kiállításra készült el vele. Évek óta dolgozott a hatalmas méretű, négyszer négy méteres képen. Az író arcképére festett többek között egy letört kallantyújú, összerohadt, összeégett szendvicssütőt és egy eldeformálódott lámpabúrát is, ami mintha megolvadt volna a fénytől. Mindig is rajongott az elromlott, tönkrement tárgyakért. Volt például egy régi típusú borotvája, amit Portik szerint soha nem lehetett kihajtani. Házibulik során, amiket kezdetben közösen szerveztek, többször megpróbálták a vendégeik, közös barátaik kinyitni, de soha sem jártak sikerrel. Portik mindig azt gondolta, hogy a rozsdá belül – mint valami ragasztó – összefogja a tokot a pengével.

Marsi végül a kiállítás megnyitón rangos díjat is kap, a főműről sok szó esik, egy litván esztéta méltatja hosszan. A festő ragaszkodik hozzá, hogy az író is megjelenjen, természetesen fizeti a repülőjegyet.

De Portik csalódást kelt. A közönség egy jóképű, szép fiatalembert vár, olyat, amilyen a festményen is szerepel. Ehelyett az egykori írójelölt úgy jelenik meg New Yorkban, mint egy összetört, zilált idegroncs, nagy, bozontos szakállú rém. Marsi birkapörkölt-maradékon tartott vadállata. Még a szeme sem az a jellegzetes salátazöld, hanem kialvatlan pocsolyszürke. A szörny félszegen túri, hogy egy színes bőru modell lány, a többiek kacagása közben, pezsgőt locsoljon az arcára. „Csak hogy lejjön a kosz.”

Vallomása szerint, amikor hazaérnek, akkor látja meg Portik a konyhaasztalon hagyott borotvát. Amikor barátja nem néz oda, maga sem tudja, miért, felveszi. Tudja, hogy lehetetlen kinyitni, örökre berozsdásodott. Használhatatlan, akár csak ő. Marsi öröme ezzel szemben leírhatatlan. Minden sikerült neki, legalábbis ami ennyi idő alatt egy művésznek sikerülhetett. A festők világranglistáján három helyezéssel előrébb került. Tele van tervekkel, élményekkel. A fogadás részleteit idézgeti barátjának, dicsérő szavakat provokálva ki belőle – újra és újra, talán a kokain miatt is, fáradhatatlanul. Portik gépiesen ismételteti, amiket ilyenkor szokott. Te vagy a legjobb. Mester vagy. Van Gogh egy ócska piktör hozzád mérve, és ezt ők is tudják már. Marsi jókedvében pezsgőt locsol szét a szándékosan koszos konyhában.

Mikor aztán megelégedi az ünneplést, és elbúcsúznak egymástól, Portik magára marad. Eszébe jut a borotva. A kinyithatatlan szerszám. Megpróbálja mégis kinyitni. Sikerül! Végre valami sikerült neki is, gondolja.

Azon az estén a borotvapengével, amiről mindenki azt gondolta, nem lehet kihajtani, de neki valamiért sikerült, talán nem egészen véletlenül, talán azért, mert végre valami neki is sikerülhet ebben a kurva életben, előbb a festő torkát vágja el. Majd

– elborzadva a látványtól, mert végignézi az álmából felriasztott egykori cimborahaláltusáját – felakasztja magát.

Marsi általában zárva tartotta szobája ajtaját, kivéve aznap. Egyes vélemények szerint szándékosan hagyta nyitva, mások azt mondják, hogy részeg volt a pezsgőtől. Portik, aki egyszer mintha utalt volna arra, hogy régóta készült már megölni barátját, talán egy alkalmas pillanatban kilopta a kulcsot, lemásoltatta, majd visszarejtette. A borotvapengét pedig a házuk aljában dolgozó kulcsmásoló barátjával nyitvatta ki. De aztán ezt a verziót visszavonta. Van, aki úgy gondolja, hogy maga Marsi vitte a késeshez a borotvát, mert tudta, hogy ezzel a halállal örök életet nyerhet a művészvilágban.

Természetesen ennek a szerencsétlennek nem sikerült magát felakasztani. A nadragszíjával akarta, de az a művelet közben váratlanul elszakadt. Portikot háromórás műtéttel hozták vissza az életbe, ugyanis az eséskor megcsúszott a vérben, és beverte a fejét az ágy végébe.

A lakáshoz tartozó pincében a rendőrök nyolc prostituált lány, négy teknősbéka és három kölyökborz tetemére bukkantak, amiket vashordókba raktak, s a hordókat lehegesztették. A teknősbékák hordói egészen kicsik. A bíróság egyértelműen a lezüllött, alkoholista Portikot tartotta bűnösnek. Kilenc rendbeli gyilkosságért életfogytiglant kapott.

A lakásban megtalálták a regény további fejezeteit. Marsi kiadója óriásit kaszált. Már tizenhárom nyelvre lefordították. De, gondolom, erről sem hallottál. A rendőr barátom még azt is mesélte: Marsi végrendelete sok furcsaságot tartalmazott. Például azt, hogy bármilyen nyelven is jelenik meg a Könyv, ezüst borítója legyen, és rozsdabarna gerince.

LÁNGOS

*„és van mögöttem valaki a sorban,
akire már nem jut felelősség.”*

Kemény István

A büfésornál álltunk sorban, mikor megpillantottam. Az árnyékban hűsölt, és dohányzott. Könnyű, fehér tavaszi zakót viselt, sötét napszemüveget. Volt benne valami földöntúli nyegleség. Szögletes, hideg mosollyal bámult.

– Sz...sz... – sziszegett felém, míg Hella rendelt magunknak két fokhagymás lángost. – Gyere csak ide, öcskös! – recsegte szét-dohányzott hangján, ami leginkább a híres színész, Haumann Péter hangjára emlékeztetett. Jócskán túl voltam már a harmincon, és ő nem tűnt többnek negyvennél. Lényegében egyidősek voltunk. – Mindjárt jövök – mondtam barátnőmnek, de hamar észrevettem, hogy felesleges.

A nap vakítóan sütött a söntéspultra, a Hella kezében tartott apróra és a két fokhagymás lángosra, amit a büféslány éppen átnyújtott neki. Nemcsak ők voltak mozdulatlanok, de körülöttünk mindenki más is.

A lángosra nagy szükségem lett volna, hogy ellensúlyozzam a napfény, a sör és az unikumok hatását. Akkor már egy hónapja részeg voltam. Émelyegni kezdtem, majdnem elájultam, de a fehér öltönyös megfogott.

– Gyere, üljünk le valahol.

– Mi ez az egész?

Ő megvonta a vállát, cigit pöckölt ki piros marlborós dobozából. A fekete Zippóján gyémántból kirakott tűzokádó királykobra szemébe néztem.

– Varázslat – mondta. – Nem nagy dolog, igazán.

– Ki vagy te?

– Nem vagyok ismerős?

– Ami azt illeti, nagyon is. Nem neked van az a hófehér, sötétített üvegű BMW-d? Min-
dig a cukrászda előtt parkol.

– Hiszel a véletlenekben? Vagy te gondviselés párti vagy?

– Micsoda?

– Elmondom, mire gondolok. Talán te az a fajta vagy, aki nem hisz a véletlenekben,
de véletlenül tudom, hogy esténként a magasparti sétányon szoktál futni. Szeretsz
futni az alkonyatban, nem igaz?

– De – mondtam neki.

– Jó is az annak, aki szereti. A tó víztükrén megcsillanó vörös napkorong, ahogy a hegyek
mögé kúszik, mint egy elviselhetetlen készlet. A csillagok, a túlpárt fényei. Az a sok villa:
a többszintes, hatalmas épületek, óriási terrasszal, hogy is mondják, örök panorámával.

Az idegen elmélázott, aztán folytatta.

– Elgondolkoztál már azon, honnan van ezeknek az embereknek pénzük erre?

– Tessék?

– Hogy vették meg ezeket a villákat szerinted? Spóroltak rá?

– Dolgoztak értük, gondolom.

– Na ne nézzük egymást hülyének! Én nem hiszem, hogy rászolgáltam.

– Miről beszélsz?

– Arról, hogy véletlenül biztos vagyok benne, hogy nem tisztességesen jutottak a pénz-
hez, amiből ezeket a villákat vették vagy építették.

– Honnan tudod?

– Azt, amit te is így gondolsz?

– Én nem mondtam, hogy én is ezt gondolom.

– És?

– Talán olvasol a gondolataimban?

– Jó, szerinted honnan van nekik ennyi pénzük?

– Mennyi?

– Hogy megvegyenek egy ilyen villát, ne tettesd magad hülyébbnek, mint amilyen
vagy – mondta a fehér öltönyös, és felém nyújtotta a kezét. – Mutatok valamit.

Egy újabb vörös Marlborót gyújtott meg a kígyós öngyújtójával, de mire lecsapta
a fedelét, furcsamód már nem a büfésornál voltunk, hanem a sétányon, ahol a villák
sorakoztak. Egy rozsdabarnára vakolt, kétszintes, mediterrán jellegű monstrumra bökött.

– Örökölték a nagymamájuktól?

– Nem tudom, biztos sokat dolgoznak.

– Oké. Mit dolgoznak?

– Brókerek vagy orvosok, ilyesmi. Nem tudom. Mit akarsz tőlem?

– És ha azt mondom, nem örökölték, vagy ha igen, a bűnt is örökölték veled?

– Szóval nem vagy benne te sem biztos.

– De mennyire, hogy biztos vagyok, kisbarátom. Ez a villa történetesen szervkereske-
dők pénzéből épült. A család feje egy félig szerb, félig magyar üzletember. Ebből csak az

a fontos, hogy szervkereskedő. De nem csak róluk beszélek. Persze vannak olyanok, akik nem tudják, miből lett nekik több pénzük, mint másoknak. Ők azok, akik örökölték a bűnt. Például ennek a nagyapja...

– Oké, oké..., de honnan tudod ezeket?

– Varázslat – válaszolta komoly arccal, és valamiért azt éreztem, igazat mond.

Néhány órával később már tudtam, melyik házban laknak olyanok, akik bűnösök, tudtam, kik azok, akik tudtak a bűnről, amiből ezeket a villákat építették, és tudtam azokról is, akiknek közvetlenül nem tapadt vér a kezükhöz. Minden villának elmondta a történetét részletesen. A végén úgy éreztem, fuldoklom.

Az öltönyös ekkor zakója zsebéből előhúzott egy hangtompítóval felszerelt pisztolyt, és egy kis füzetet.

– Ebben találsz egy térképet – mondta –, és a település lakosainak, valamint a kérdéses házak lakóinak időbeosztása alapján különböző időpontokat. Mikor a sétányon futsz, a javasolt időpontban besétálsz a kapun, senki nem fog látni. Mire lemegy a nap, már otthon vagy.

– De miért öljem meg őket?

– Azt akarod, hogy éljenek?

– Ez önbíráskodás.

– És mi van, ha azt mondom, hogy ha követsz minden utasítást, akkor nem kapnak el? Nem kötelességed megtenni az emberiség nevében?

– De hát ilyen emberek mindig is voltak és lesznek.

– Mikor azt mondom, hogy igazi szuperhős lehetsz, és megbüntetheted a Gonoszt, te kifogásokat keresel.

– Mi az, amit kapok?

– A jó lelkiismereted kevés? Tudod, kik kapnak dolgokat gyilkosságokért? A bérgyilkosok!

Addigra már eldöntöttem: ez nyilván csak egy ostoba álom. Semmi értelme. A kigyós öngyújtó meg az egész szervkereskedős történet. Nincs semmi súlya. Lebeg a levegőben. A hangtompító fegyver sem tűnt valódinak.

– Hány embert kell megölnöm, hogy saját villám legyem?

– Hármat. Mint mindenki másnak. Itt is vagyunk. Az első. Látod, kívülről is látszik, milyen gazdagok? Tudod, mekkora ez a telek? Nézd ezt a hatalmas erkélyt. Ott az a nő. Odabent a laptop előtt. Recepteket fut át a holnapi szülinapi zsúrra. Ha most bemész, senki nem fog feltartóztatni. A gyerekei limonádét árulnak a sétányon, de most nem figyelnek.

– Várj, ezt a nőt ismerem. A zöldségesnél előttem vásárolt. Olyan kedves arccal mosolygott az eladóra. Neki mi a bűne?

– Kifőzdéi vannak. Ez még nem volna bűn. Kedvesnek látszik, de az egyik szakácsa öngyilkos lett miatta tegnap.

– Hogyan?

– Nem tetszett neki a besamel.

Egy hónapja halt meg az anyám testvére, aki felnevelt. Egyetlen rokonaként megörököltém a nyaralóját. A nyaralót, amelyben ébredek. Még mindig előttem van az álmom, a nő meglepett képe, ahogy meglátja a pisztolyt, és a laptop képernyőjére loccsanó vér és agyvelő. Az árnyékom a lenyugvó nap fényétől és a nő sötét véréből vörös falon.

Első gondolatom, hogy vajon Gizi néni megölt valakit a nyaralóért? Hülyeség. Ilyenekért nem ölnek embert. Igazi egértanya. A nénikém nem szerette a fényűzést. Hasogat

a fejem. A fényviszonyok alapján dél körül lehet. A konyhából hangokat hallok. Hella ezek szerint még nem ment le a partra. Általában egyedül kezdi a strandolást, nagyvonalúan hagyja, hadd írjak, s én csak később csatlakozom. Friss kávé illatát érzem.

Hatalmasat üvöltök, mikor hirtelen meghallom a szétrohányzott hangot.

– Ezzel megvolnánk. Az első mindig a legnehezebb. Neki is az volt, annak a kifőzdés luvnyának. Tudod, ez egy örök körforgás.

Ó az, kávé t csinált nekem a Sátán! A Sátán forró kávéval ébreszt!

– Na azért ne túlozzunk – mondja, mintha hallaná a gondolataimat. – Lehet, hogy még mindig alszol. Nem igaz? Amúgy sem vagy te annyira fontos, hogy maga a Sátán foglalkozzon veled. Vagy mégis? Minden olyan bizonytalan és érdekesen furcsa! Egyben szomorú, jaj, olyan rettenetesen szomorú, mint a párás tükörkép novemberben, amikor az ember lelkét a lelkiismeret vasmacskája húzza, nem igaz? Idd meg, aztán menjünk! Vár rád a második.

A második gyilkosságom helyszíne a József Attila utca volt. Kezemben a térképpel osontam egyik fától a másikig. Az üdülőfal minden ablaka engem bámult. Fokozatosan jutottak eszembe az első gyilkosság részletei. Mint mikor a hideg tó vizébe ereszkedik az ember egy vaslépcső korlátját fogva: nem is tudja igazán, hogy bele akar-e menni a vízbe, de már félig bent van. Hátha megszokja a testünk. Hátha csak kicsit fáj.

Most már mindenre emlékeztem: a térkép és az időbeosztás alapján bőven volt időm a nyomokat és főleg a holttestet eltüntetni. Egyelőre senkinek nem tűnt fel a nő hiánya, pedig már dél van. A fehér öltönyös azt mondta, írjak a nő nevében ímélt a férjnek, hogy váratlanul vissza kellett mennie Pestre, majd hívja valamikor. Amennyire tudtam, lemostam és letakartam a dolgozószobában a vért. Dolgozószoba! Egy nyaralóban! Magamban százszor aláhúztam ezt a két szót mintegy mentségként szörnyű tettemre. A hullát egy hálósákba gyömöszöltem, majd levonszoltam a lépcsőn. Nem is gondoltam, hogy ilyen nehéz lesz. A fehér öltönyös persze nem segített, mintha a föld nyelte volna el. A testet a nő kocsijába raktam – a férfinak egy Mazdája volt, a nőnek Toyotája –, majd lehajtottam vele a kukoricásba. Az ujjlenyomatokat, rutinalanságom ellenére, gondosan letöröltem, de például a lábnyomaimra már nem gondoltam. Szerencsémre aznap este esett.

Az ég zavaros masszaként kavargott felettem, mintha a lelkem volna. De ha már belekezdtem, gondoltam, folytatnom kell. Az nem lehet, hogy ez a valóság. Valamikor fel fogok ébredni. Fel kell hogy ébredjek.

– Ó kicsoda?

Egy ezeréves embert néztünk a hirtelen előkerült fehér öltönyössel. Az ezeréves ember épp borsót hámozott egy nem is olyan nagy ház teraszán, miközben a házban Fábry Sándor hangja szólt. – Ne tévesszen meg a külső – suttogta a fülembe, és megcsapott a büdös bagószag. – A látszat, mint mindig, most is csal. Ez az ember világegyetében szexfüggő volt. Most, hogy már öreg, annyira perverz, hogy csak dögökkel képes dugni.

– Mikkel?

– Halott állatokkal. Egerekkel, macskával, néha csigákkal is.

– Ezt most találod ki.

– Nem, barátocskám. Meg is tudom neked mutatni, ha akarod. A bácsi buzgón dokumentálja ezeket a szeánszait. Persze, ha nem tudnám, hogy a pénzét abból szerezte, hogy gyerekiadalokat szervezett.

– Mi az a gyerekviadal? Ne válaszolj!
– Az elrabolt gyerekeket nem kizárolag...
– Elég, nem akarom tudni – mondtam, mert már annyira gyűlöltem ezt a borsót hámozó csendes öregurat, mint ahogy még soha senkit életemben. Mikor kinyitottam a kertkaput, az hangosan nyikorgott. Az öreg nyilván süket volt: nem kapta fel a fejét, csak hámozott, hámozott, mint egy szerzetes. Kilőttem rá három golyót, aztán sietve takarítottam el a mocskot. Úgy döntöttem, abba a verembe dobom, aminek a falán gombákat termesztett.

Mikor a házban körülnéztem, döbbenetemre semmiféle videót, számítógépet, elrejtett gyereket, vagy ilyesmit nem találtam. Csak a tévét, amiben a Fábry-Showder ment.

– Azt mondtad, hogy dokumentálja. Hol vannak?
– Várj egy kicsit... Azt hiszem, összekevertünk valamit.
– Hogy érted, hogy összekevertünk?
– Talán a hákszámok megzavartak. Nem ő a halott állatos, gyerekviadalos.
– Hogy érted, hogy nem ő? Rossz embert öltem meg?
– Jaj, ne játszd meg magad, nem mindegy neked? Ez csak egy álom! Nem mindegy, hogy kit miért végzel ki?
– Nem! Nem mindegy – üvöltöttem az arcába.
– Milyen érzelmesek lettünk! Nézd, a hákszámot félig takarja a fenyőfa. Ez a 101-es, nem a 10-es. Ez a bácsi az egyetlen ártatlan a villatulajdonosok közül. Ezt az ólat nem is mondanám villának. Látod, ebben az országban soha ne bízz a hákszámokban.
– Ez egy rémálom!
– Az, az egész egy rémálom. Viszont a József Attila 10.-ben tényleg egy igazi démon él. Nem akarod látni?

– Fel szeretnék ébredni inkább. Azt nem lehetne?
– Jó, csak ugrattalak.
– Hogy érted?
– Ez a kisöreg a Belügyminisztériumban dolgozott.
– És?
– Hatvan éve. Ha mond ez valamit.
– Hát ő sem volt ártatlan?
– Ugyan már! Végigitta az egész életét, a második vodkája után nem ismert se istent, se embert a vallatósobában. Amíg fel nem gyulladt benne az alkohol. Amikor az orvos rászólt, megjavult, de józanul már nem ment annyira az üvöltözés. Gyere, segíts: locsoljuk szét a benzint. Aztán nézzük meg az igazi démont.

Nem volt más választásom, még az álomban voltam, és amíg nem ébredtem fel, minden mindegy volt. Ráadásul még az álomban sem tudtam volna feléleszteni azt a két embert, akiket én küldtem át a(z álom)másvilágra. Fulladoztam a lángoló nyaraló füstjétől.

A József Attila 10. tényleg egy luxusvilla volt. Soha nem láttam még ehhez foghatót. Talán tíz-tizenöt család is elfért volna benne. Kétszintes, óriási garázs, óriási terasz, úszómedence. A fehér öltönyös egy fekete füzetkéből olvasta ki a kapukódot. Működött, aminek láthatólag nagyon örült.

Az enteriőr a legmodernebb. A fehér öltönyös – mintha nem épp valakinek a lakásában volnánk, akit, ha minden jól megy, néhány perc múlva könnyörtelenül lemészárolunk – átcsapott valami olyan stílusba, amely félúton volt az ingatlanügynök és az idegvezető közt.

– Amekkora perverz, akkora zseni. Úgy értem, pénzügyi zseni. Minden arannyá válik a kezében, mint Midasznak. Ha megvan a történet. Három diplomája van, villamosmérnök, állatorvos és jogász. A gyerekviadalokkal szerezte meg az első millióját, de aztán abbahagyta. Ma már kizárólag fegyverekből tartja fenn magát. A párizsi merényleteket az ő szállítmányával követték el.

Hogy miért tudunk most így, ilyen könnyen sétálni a házban? Miért nincs egy teremtet lélek sem? Azért, mert már várt rád.

Amikor mondandója végére ért, éppen egy hatalmas, ódon kovácsoltvas ajtóhoz értünk.

– Odabent van – mondta a fehér öltönyös, és az orrán fújta ki a füstöt.

Meglepetésemre egy belső kert tárult elém, kastélyoknak van ilyen szép, ápolt kertjük. Naptárokon láttam ilyet. Középkorú fickó ült egy lugasban a padon. Öltönnyt viselt, mint egy képviselő a kilencvenes évekből, és görögdinnyét evett.

– Hát eljöttél, hogy megölj. Elhittél mindent, amit hallottál. Épp ideje volt, hogy valaki átvegye tőlem ezt a súlyos keresztet – mondta, és letette a kést maga mellé.

– Undorító féreg – a hangom kissé bizonytalanul cseng, mikor rátartom a pisztolyt, amit ő szomorú tekintettel vesz tudomásul. Érzem a dinnye édes húsának illatát.

– Az – válaszolja. – Féreg. És most már te is – hallom, és meghúzom újra a ravaszt. A következő pillanatban már Hella ül mellettem a nyaraló teraszán. Híreket olvas a telefonján, az asztalon teríték.

– Nem eszel? – kérdi fel sem nézve a képernyőről.

Minden olyan nyugodt, mégsem tudok megnyugodni. Ezek szerint csak álmodtam, gondolom.

– Képzeld, ha megvalósul Marx, Lenin, Trockij társadalma, akkor ma nincs tranzistor, számítógép, internet, eldobható pelenka.

– Igen? – kérdezem, és vajazni kezdek egy brióst.

– Igen – mondta Hella. – Legalábbis Kornai János ezt mondja.

A telek sövénykerítésén túlra bámulok. A távolban megcsillan a napfény a tó felszínén.

Hella hangja tompa, egyre tompább, ahogy Kornai János további gondolatait olvassa fel a telefonjáról. Szemem közben beazonosítja a vizet, ami addig még nem volt ott. Ami egész eddig a pillanatig jó fél órára volt a nyaralótól, a halott nagynénikém egértanyájától.

– Hol vagyunk? – kérdezem Hellát, aki sóhajtva leteszi a mobilját az óriási terasz márványasztalára.

– Olyan furcsa vagy mostanában. Hogyhogy hol? Nem értem.

– Mi a házzám?

– Ami már évtizedek óta: József Attila utca 10.

Hangjában kedvesség, szemében őszinte szeretet csillog, csészénkben a kondenzcsíkok szeletelte fekete ég.

**HAKLIK
NORBERT**

MONA LISA ELRABLÁSA

I részlet egy készülő regényből I

Éppen befejeztem az olvasást, amikor ismét fordult a kulcs a zárban, aztán meghallottam Tibi Mona Lisához intézett parancsszavait:

– Üí! Mondom, üí! Maradj már veszteg, amíg leveszem rólad a hámot, te!

Aztán valami éktelen bűz csapta meg az orromat, ami a másnapossággal folytatott küzdelmem minden addigi sikerét semmissé tette.

– Mi az ördög kénköves segge bűzlik ennyire, te Tibi?

– Majd meglátod, csak hadd pakoljak ki – felelte, és amint kifordultam a hálószobából, láttam, hogy mindenféle étkeket rakodik a hátizsákjából a hűtőszekrény polcaira.

– Amúgy tudad, hogy németül a bűzleni meg a bagózni nemcsak asszonác, hanem kancsal rím is? *Rauchen, riechen*.

– Ez mind szép, Tiborom, de a mostani állapotomban nem tudok nagyon örülni neki.

– Csak semmi pánik, barátom! A másnaposságot etetni kell, és rögtön azt tesszük majd.

– Tibi, nem hiszem, hogy én most bármit is...

– Ne aggódj – vágott közbe. – Tudom, hogy mi való az ilyen alkalmakra. Kipróbálok az olműtzi diétát, az a jó ilyenkor. De először Mona Lisának adunk enni – tette hozzá, miközben egy félliteres, nyüvekkal teli befőttesüveget emelt ki a hátizsákjából.

– Mi a franckarika az, te Tibi?

– Lisztkekac és viaszmolylárva. Most árulnak banántücsköt is, de attól Mona Lisa megijedt, amikor kicsi volt, úgyhogy nem eszi meg. Legalábbis az előző gazdája így mondta.

Azzal kisetett a konyhából, be a nappaliba, ahol Mona Lisa terráriumra állt, és amikor alig fél perc múlva visszatért, már csak félig volt telve kezében a nyüves üveg.

Lerakta elém az asztalra, aztán tovább folytatta a kirakodást. Jókor fejes salátát húzott elő a hátizsákjából, leszakított róla egy levelet, apró cafatokra tépdeste, és beleszórta a befőttesüvegbe a férgeknek.

– Hogy az eleség se maradjon éhen. A maradékot meg majd megesszük mi. Ezzel, ni! – és áttetsző nejlonba csomagolt, vörössárga korongcskákat vett elő a zsákjából.

Az orromat ismét megcsapta az irgalmatlan bűz, amely teljes elevelességgel idézett fel bennem közel két évtizede elfeledettnek hitt emlékeket a gimnáziumi tornaöltözőről meg a térdzoknimról fociedzés után.

– Mi a keserves ménkű ez, te Tibi?

– Ez, kérlek, az olműtzi pogácsasajt. Más néven kvargli. Vagy csehül: tvarůžky. Ha úgy könnyebb – eresztett meg felém egy bicskanyitogatóan leereszkedő kacsintást, miközben két kistányéron megvetette a salátaágyat a sajtkorongoknak.

– Istentelenül bűzlik.

– Az a jó – felelte Tiborom. – Ne haragudj, hogy nem tudom illő módon tálalni, de hát éhesek vagyunk.

Egy pillanatig komoly kísértést éreztem rá, hogy közöljem vele: a többes szám, már ha engem értett bele, nem áll. Végül inkább megkérdeztem:

– Ugyan milyen volna az illő tálalás?

– Hát hogy miután megvetted a sajtot, még két ablaktábla között, a napra néző oldalon rohasztod egy-két napig. A helyiek úgy mondják, akkor jó, ha már kopogtat. A legjobb pedig akkor, amikor magától bejön. De hadd ne csináljak mindent egyedül, fogd meg szépen az egyiket, és tedd szépen rá a salátalevéltre.

Sárga volt, izsamós és nyálkás.

– Tibi, ne gyötörj már, ez olyan, mintha takonyban pácolták volna!

– Az nem takony, hanem a baktérium, amitől végül ez lesz a túróból. Ne aggódj, baráti baci, jó neked.

Bár sohasem törtem biológusi babérokra, azt azért én is tudtam, hogy a bacillus meg a baktérium nem ugyanaz, de ráhagytam.

– Idenézz! – csipentette két ujjja közé az egyik nyálkás korongocskát, és az ablak felé emelte.

Mint a borostyánon, úgy sütött át a nap a sajtkorongon, amelyet hirtelen jóval kevésbé találtam taszítónak.

– Csoda szép, ugye! És egyszázaléknyi zsír sincs benne. Ennél sajtabb sajt nem is létezik!

Vélhetően hozzászokhatott az orrom az eleinte oly iszonytatónak tűnő bűzhez, mert meglepetésemre egyáltalán nem esett nehezemre a számhoz emelni a sajtkorongocskát. Beleharaptam – az ujjaim számára oly taszító nyálka selymessé nemesedett az ajkamon –, és előtötte a számat valami kellemesen sós, egyszerre lágy és ellenállhatatlanul intenzív íz.

– Se oltóanyag, se tartósítószer. Semmi aroma. Színezők nuku. Csak túró, só és a baktériumok.

– Van még? – csámcsogtam Tibire.

– Persze hogy van. De a baktériumok mellett másik barátunkról, a gombáról se feledkezzünk el. Attól lesz teljes az olműtzi diéta.

– Nehogy már valami gombával rontsd el ezt a csodasajtot.

– Ez nem olyan gomba lesz. Hanem élesztő. Abban a formájában, amit azután nyert el, hogy közös fürdőt vett a komlóval meg a malátával nyugat-csehországi forrásvízben – és elővett a hűtő rekeszéből két palack Pilsner Urquell.

Ha fél órával korábban teszi ugyanezt, bizonyosan nem állom meg öklendezés nélkül. De most, a jó sós olműtzi bűdöskék után nagyon is kívántam egy korty hideg sört. Ami Tibor jóvoltából meg is érkezett. Úgy, ahogy a pilsenihez illik, hasas krigliben, kétujjnyi vastag habkoronával a tetején.

Amikorra félig ürült a korsó, már kezdtem ismét embernek érezni magam.

És ettől ismét az eszembe jutott a kérdés, amit rögvest ébredésem után feltettem volna Tibor barátomnak, ha nincs házon kívül éppen.

– Te Tibi, azt a szöveget a középkori lakodalomról meg a faramucizókról, azt tényleg én írtam?

– Igen is, meg nem is. Ha azt kérded, ki pötyögte bele a gépbe a sorokat, és aztán kicsoda nyomtatta ki, nos, az én voltam. De ha arra vagy kíváncsi, kinek az agyából pattant ki a szöveg, akkor a tiédből, barátom.

Önkéntelenül is kihúztam magam a székeimen.

– Persze abszint kománk segítségével – próbálta röpte legelején szárnyát szegni büszkeségemnek Tibor. – Alig álltál a lábodon, de úgy szónokoltál, mint valami sörben fogant Ciceró. Alig találtam meg a billentyűket a röhögéstől.

– Aha.

– Figyelj, Milán – csillant meg Tibor barátom szemében a kíváncsiság. – A faramuci az tényleg arról szólt, hogy a középkorban egymás tökét rángatták szíjakon az asztal alatt?

– Mittudomén!

– Nem számít, én elhittem.

– Örülök. Legalább csináltam valami hasznosat is. Mert, tudod, nem tölt el valami jó érzéssel, hogy tegnap butára itatsz abszinttal...

– ...állj meg, azt nem én vettem, hanem a csehek...

– ...hogya aztán ma szétszakadjon a fejem a másnaposságtól, de ébredés után egy óra hosszával már megint sörrel itass. Tudod, eléggé szégyentelennek érzem magam attól, hogy amíg otthon Emese éppen az apja halálát próbálja kiheverni, addig mi itt úgy teszünk, mintha megint Pesten lennénk húszévesek – tettem hozzá, amiről eszembe jutott, hogy a tegnap tollba mondott szöveg nyomtatópapír-paksamétája alatt még mindig ott várja apósom hagyatékából a kék dosszié, hogy beleolvassak.

– Na ide figyelj, Milán! Kezdjük azzal, hogy bármikor felállhattál és hazajöhettél volna. Ugye? Nálad voltak a kulcsok, amiket tegnap másoltam, nem? És folytassuk azzal: van benned annyi hiúság, hogy tudd, az a faramucizós szöveg bizony eléggé jól sikerült. Úgyhogy inkább hálás kellene hogy legyél nekem, mintsem hogy szemrehányásokat tegyél.

Felé fordított tenyérrel feltartottam a kezem, jelezvén, hogy meggyőzött, és kész vagyok kapitulálni, de mielőtt még egyetlen szót szólhattam volna, így folytatta:

– Úgyhogy most elviszlek valahová, hogy inspirálódj egy kicsit. Írjuk meg ezt a történetet együtt. Ha majd elfogy a lendületed, én felveszem a fonalat, ha pedig én akadok el, akkor te folytatod majd. A Szapáry Tibor – Kerekes Milán szerzőpáros első közös műve. Na jó, Kerekes Milán – Szapáry Tibor is lehet. Majd az első könyvön emígy, a másodikon amúgy tüntetjük fel, és így tovább. Egyenjóság. Partnerség. Szerzőtársi szövegtermelő szövetkezet. Na?

– Én benne vagyok – feleltem, és nem is kellett nagyon színészkednem ahhoz, hogy némi lelkesedés is kihallatszódjék a hangomból.

– Akkor készülődj. Megnézem, Mona Lisa végzett-e a férgekkel. Amint igen, felszerszámozom, aztán iszkiri!

Amíg ő ráügyeskedte Mona Lisára a hámat, gyorsan bepötyögtem telefonba egy sms-t Emesének: „Hogy vagy, Drágám? Itt minden rendben, még dolgozni is tudtam egy kicsit. Most indulunk várost nézni.”

Nem volt az üzenetben semmi, amit ne tudtam volna igaznak.

Már a Pellicova utcán jártunk, és a kültéri edzőtermet is magunk mögött hagytuk, amikor megjött a válasz: „Mindен rendben, Milán. Óratervet írok éppen. Érezd jól magad. Megérdemled.”

Hirtelen rám tört a vágy, hogy visszaforduljak, összepakoljak, megköszönjem Szapáry Tibinek a szíves vendéglátást, és hazavonatozzak Emeséhez. Aztán emlékeztettem ma-

gam arra, miért is vagyok itt. Hogy már minden tőlem telhetőt megpróbáltam, hogy továbbblendítsem asszonyomat a következő szintre a gyászmunkában. S hogy vétek volna nem engednem kipróbálnia, mire jut egy egyedül töltött hét alatt, amikor valóban csak önmagára kell figyelnie, és zavartalanul ügyködhet azon, hogy átbútorozza a lelkét életének hátralévő, apja nélkül töltendő részére.

Éreztem, egyre szűkebb körökben kerülget a ború. Szerencsére ekkor Tibi eleresztett egy az udvarias kérélestől a szemrehányó dorgálásig terjedő tirádát a mellette szűk pórázon és túlon túl komótosan baktató Mona Lisa felé, aztán felém fordult.

– Szóval a mai program egy inspirációs túra lesz, hogy könnyebben írhasd tovább Mihály bácsid meg Jánoskád történetét. Jut eszembe: ideje volna, hogy kiderüljön az is, mi a főhősöd neve.

– Figyelj, Tibor – feleltem. – Ma merüljünk kissé szelídebben a cseh éjszakába...

– ...morva...

– ...jó, akkor a morva éjszakába, hogy holnap emberi időben fel tudjak ébredni, aztán szerét ejtem annak is. A következő fejezet legyen az enyém.

Szapáry Tibi elégedetten elvigyorodott.

– Derék ember vagy, Milánom. Hogy jól menjen az írás, ma Jókaival kezdjük a napot, és az ördög segge alatt fejezzük be majd.

Ekkor értünk a Pellicova utca végére. Hirtelen egyértelművé vált az, amit addigi sétánk alatt alig éreztünk. Az ugyanis, hogy a belváros kellős közepén vagyunk. Amint a lámpa Mona Lisa-zöldre váltott, átsiettünk a villamossínek szabdalta úttest túloldalára, ahol tüstént elkezdett félreismerhetetlenül középkori módon széttartani a városszerkezet. Balra macskaköves ívben kezdett ereszkedni egy szűk utcácska egy templom felé, mellette belső udvar nyílt, amelyet a jövés-menésből ítélve átjáróházként használtak útjukat lerövidítendő a helyiek.

– Ez a bejáró hová vezet? – kérdeztem Milánt.

– Attól függ, melyik utat választod, miután beléptél rajta. Intézheted úgy, hogy a domonkosok templomához vagy a Szent Mihály-templomhoz juss ki a végén, de akár a Káposzta téren vagy a moziban is kilyukadhatsz, ha ismered a járást. Ha pedig jobbra nézel – irányította tekintetemet egy szemlátomást nemrégiben felújított fehér falú, faváz-erkélyekkel és oldaltoronnyal ékesített, négyszintes palota felé –, azt a házat láthatod, ahol Ferenc Jóska szokott volt megszállni, amikor átruccant Brűnnbe. De most nem oda megyünk, hanem egyenesen előre, a Káposzta térre.

Aztán ügetésre fogta Mona Lisát, és előresietett az előttünk nyíló, szélesebb utcán, amelyről bal felől néhol szűkebb, sikátorszerű bejárók nyíltak, és végül egy meghatározhatatlan formájú térbe torkollott, amelyet éttermek és kocsmák teraszai szegélyeztek. Az egyik homlokzatáról – most, hogy visszakeresem a telefonomon az akkor készített fotót, látom, hogy U Třech Čertů a neve – három ördögpofoa vigyorgott. Már kezdtem megjáratni, hogy máris a nap Tibi által ígért befejezésének helyszínére érkeztünk, és azon kezdtem tünődni, hol maradt el útközben Jókai, ám ekkor Szapáry barátom megnyugtatót:

– Ne kukucskálj olyan kétségbeesetten a kocsmá felé, lesz majd sör is, de nem itt. Előtte még meglátogatjuk a magyar Trenket. Azaz csak részben. Mínusz hüvelykujj.

Éppen azt kezdtem volna magyarázni Tibornak: értem én, idegenvezetőmként fontosnak tartja felkorbácsolni a kíváncsiságomat, de azért néha beszélhetne úgy, hogy én

is értsem. Ám mielőtt megszólalhattam volna, egy tágas térre fordultunk, ahol zöldségesek árulták standjaikon a portékájukat. Mindenféle színű és formájú paprikák kínálták magukat az asztalkákon, paradicsomok gömbölyödték, tökök és cukkinik nyújtóztak, eprek, barackok és fűszernövények illatoztak. Ám nem sok időm maradt nézelődésre, mert Mona Lisa úgy tett, mintha napelemmel működött volna – a nyílt téren, ahol közvetlenül érte a fény, valóságos loholásba fogott a gyíkcscsa, úgyhogy már nem kellett Tibor barátomnak arra ösztökélnie, hogy szedje azt a négy lusta lábát, hanem inkább azon igyekeztünk, hogy sikerüljön lépést tartanunk vele.

Átvágtunk a mindenféle földi jóval megrakott asztalok között, aztán betértünk az egyik mellékutcába. Ahogy ismét rávetült a házak árnyéka, Mona Lisa is lassabbra fogta a tempót. Az utcácska végül térré szélesedett, amelynek a túlfelén kolostor magasodott. Mellvédjéről kőszentek szemlélték a járókelőket, homlokzatán pedig Assisi Szent Ferenc mozaikváltozata prédikált a madaraknak.

– Mona Lisa, ha szárnyat növesztenél, hozzád is biztosan lenne néhány jó szava – fordultam a sisakos kaméleonhoz. A jószág szemmel láthatóan kezdett szürkésebb árnyalatot ölteni a macskaköveken. Elindultam felfelé a kétszárnyú templomajtóhoz vezető lépcsőkön, de nem jutottam messzire.

– Ácsi! – kiáltott utánam Tibor. – Nem a templomba megyünk, hanem alá.

Tettünk néhány lépést lefelé a macskaköves lejtőn. Mona Lisa mintha már ismerte volna a járást, vagy egyszerűen csak melege lehetett, mindenesetre egy hirtelen mozdulattal besurrant a kolostor falában nyíló bejárón. Megfeszült Szapáry Tibi kezében a póráz, és a kaméleon után siettünk a hűvös falak közé. Tenyéryni terecskére jutottunk. A túlvégében nyílott a kripta bejárata.

Tibor megint csehre váltott, és megvásárolta a belépőjegyeket. Aztán beléptünk a brünni múmiák otthonába.

Az első teremben fekete textillel fedett emelvényen nyújtózott egy üvegfalú koporsó. Benne egy férfialak, amely így, múmiává aszottan is igen impozáns alkatúnak tűnt. Beesett arcából fehéren ragyogott ki ínytől és hústól immár fedetlen fogsora, éles kontrasztot alkotva szemgödrének sötétjével. A halott karja keresztbe volt téve arasznyival a mellkasa alatt, és az az érzésem támadt, hogy valami nagyon nincsen a rendben vele. Már ha egyáltalán bármi is rendjén való volna abban, amikor egy bő harmadfél évszázada halott férfi összeaszott teteme fekszik előtted ágyékkötőben.

Ekkor értettem meg Szapáry Tibi korábbi mondatát arról, hogy Trenk bárót csak részben lesz alkalmunk majd megsejtelni.

Önkéntelenül is suttogóra fogtam, amikor Tibihez fordultam a kérdéssel:

– Jól látom, hogy hiányzik a bal hüvelykujja?

– Neki már nem hiányzik, Milánom.

– Jaj, Tibi...! Na de tényleg.

– Komolyra fordítva a szót: igen is, meg nem is. Annyit pontosan tudhatunk, hogy legalább száz évig bal hüvelyk nélkül feküdt a kriptában. Ha olvastad Jókaitól *A két Trenket* és a *Trenk Frigyest*, akkor tudhatod, hogy eléggé problémás volt a fickó. Kissé heves vérmérsékletű, hogy visszafogottan fogalmazzak. Olyannyira, hogy amikor az orosz seregben szolgált, majdnem kinyírta a saját felettesét.

– Nem túl okos lépés.

– Azt még megúsza. Később azt is megbocsátották neki, hogy az osztrák császári se-regben is véreskező, szadista állatként bánt az embereivel. Kit érdekelt, ha közben rendre győzelemre vitte a hadat az örökösödési háborúban!

– De ha jól emlékszem, mégsem aggkori végelgyengülésben halt meg.

– Jól emlékszel, Milán. Ugyanis volt valami, amit még neki sem tudtak megbocsátani. Olyan katonák után vett fel zsoldot és ellátmányt, akik csak papíron léteztek. Ravasz, mi? Nem volt kivételes ügylet ez akkoriban. De ha úgy művelted, hogy közben lépten-nyomon mindenkinek beszólogattál az udvarban, az bizony nem volt életbiztosítás. Úgy-hogy Trenk barátunkat végül annak rendje és módja szerint halálra ítélték.

– Itt végezték ki Brünben?

– Sehol sem végezték ki. Vagyis: ahogy vesszük. Kegyelmet kapott Mária Teréziától, aki a halálos ítéletet életfogytiglani börtönre enyhítette.

– Szép volt tőle.

– Annyira azért nem. Van egy helyi vicc itt Brünben, ami arról szól, hogy annak idején a Špilberk volt a leghumánusabb börtön.

– Hogyan?

– Mert a Špilberkben az életfogytiglan is legfeljebb két hónapig tartott. Senki sem bírta ki élve annál tovább odabent.

Egy sóhajnyi szünet után Tibor barátom így folytatta:

– Ami pedig a hüvelykujját illeti, több elmélet is született arról, hogyan tűnhetett el. Biztosan nem tudhatni, még annak ellenére sem, hogy nemrégiben megkerült.

– Megkerült? Hol?

– Véletlenül találtak rá a városi múzeumban, ha jól emlékszem, lomtalanítás során. Képzeld el, mit szólhatott az illető, amikor egyszer csak a kezébe került egy mumifikálódott hüvelykujj! De csak hogy még bizarrabb legyen a történet, a muzeológusok rögtön valóságos nyomozásba kezdtek, hogy kiderítsék, hol van a test, amely a gazdátlan hüvelykhez tartozik. Röntgenezgették, meg ujjlenyomatot vettek róla, ilyesmi. Végül arra jutottak, hogy Trenk hiányzó hüvelykjére sikerült rábukkanniuk. Van ismerősöm az orvosi egyetemen, egy rozsnói magyar lány tanít ott gyógyszerészet-történetet, tőle tudom, a kollégái közül is dolgoztak néhányan a múmiahüvelykügyön. Azt mondja, szerinte a múzeum hamarosan bejelenti majd, hogy ünnepélyes keretek között visszaadják múmia-Trenknek a hüvelykujját.

– De mégis, hogyan veszhetett el annak idején?

– Valakinek kellett róla a rózsafüzér, és lecsavarta. Mittudomén.

Mintha még Mona Lisa is kissé komorabban araszolt volna mellettünk, amikor folytat-tuk utunkat a kripta belsőbb termeibe.

Boltíves folyosókon haladtunk, mélyen a kapucinusok temploma alatt, mígnem az egyik járat végén üvegfal állta utunkat.

Mögötte takaros rendben, egymás mellett heverték kétoldalt a szerzetesek múmiái. Ők nem hastájékon nyugtatták a kezüket, mint Trenk, hanem a mellkasukon, ahogy az tisztességes szerzetesmúmiához illik. Legalábbis itt, ebben a kriptában ez volt a trend, amit, mint hamarosan észrevettem, egyetlen kapucinusbarát-tetem tört meg. A ha-lott ínytelen fogsora jobbjának mutatóujját harapta, és ha egy mumifikálódott arc alkalmas arra, hogy érzelmeket fejezzen ki, akkor erről bizony mérhetetlen rettenet és kétségbeesés sugárzott.

– Te Tibi, ez itt megpróbálta holtában lerágni a saját ujját?

– Valószínűleg nem holtában. Hanem amikor magához tért. Téves diagnózis, mittudomén. Nemezszer megesett a régi időkben, hogy valakit halottnak hittek, aztán váratlanul feleszmélt. Mondják, az Alföld némely fertályán szokásban is volt vékony tüvel át-szúrni a halottak szívét, biztos, ami biztos alapon. Állítólag egyébként Gogol koporsójára is úgy találtak rá, amikor exhumálták az újratemetés előtt, hogy a fedél ki volt kaparva belülről. Rengeteg betegség van, ami annyira megláthatja a szívverést, hogy a pulzus alig észlelhető, és a beteg mintha már nem is lélegezne. Ennek a szerencsétlennek pedig, mint láthatod, annyi ereje sem maradt, hogy felálljon, és legalább elkezdhesse keresni a kiutat végső nyugvóhelyéről. Ott hevert a sötét, hideg kriptomályban, jártányi erő nélkül, aztán amikor rájött, mi történt vele, és beleőrült a felismerésbe, nekilátott, hogy kínjában lerágnja a saját mutatóujját.

Nem volt virágos jókedvünk, amikor kiléptünk a kriptából. Bárhogy is igyekeztem, nem álltam meg, hogy ne folyton otthon hagyott Emesémre gondoljak, meg az apjára, alig pár héttel azelőtt néhaivá lett apósomra. És olyan dolgokra, hogy vajon igaza volt-e Hajnóczy Péternek, amikor azt írta: „A porladási idő: 25 év.” És hogy vajon az apósom halála óta eltelt idő alatt milyen változások zajlanak le egy holttestben. Erről aztán eszembe jutott, hogy a nyári hőség a sírgödör mélységének dacára is bizonyosan felgyorsítja a bomlást. Ez pedig azt a gondolatot indította el bennem, hogy igazából nem a holttestben lezajló folyamatok sebessége számít, hanem az, milyen gyorsan mennek végbe a hátrahagyottak lelkében azok az események, amelyeknek törvényszerűen be kell következniük. Erre azonban képzeletem belső vetítívásznán peregni kezdtek a képek az imént látott múmiákról, a film narrációja pedig egyetlen kérdés volt: „Látod, hogy a törvényszerű alól is van kivétel?” Ettől aztán ismét Emesére gondoltam, és elkezdtem érzéketlen, gyalázatos és nemtörődöm férjnek érezni magam.

Talán jót is tett, hogy a városközpont sétálóutcáján folytattuk utunkat, amely nyüzsgött a járókelőktől, és időnként a villamos előtt is szét kellett rebbennie a tömegnek, így az adrenalinnak sem maradtunk híján. A főtéren megálltunk a szökőkút előtt – Mona Lisa, Tibor barátom sisakos kameleonja jóízűen lefetyelt a korong alakú építmény falán lecsorgó vízből –, aztán tovább sétáltunk az egyik mellékutcán, egy túszerűen karcsú, sötétzöld bádogcsúcsban végződő templomtorony felé.

– Nézd csak, Milán! Ott, középen, éppen az ablak íve felett – mutatott Tibor a toronyra.

Jó darabig eltartott, amíg megpillantottam. A boltív legfelsőbb pontjában csökkent kis köördögöcske gubbasztott, jókora ülepet pucsítva szemérmetlen pózban a főtér irányából érkezők felé.

– Ez volt annak idején a németek temploma, a Szent Péter és Pál-katedrális a Petrov-hegy tetején, meg a cseheké. Mármint a morváké. Ha jobban megnézed, ez az ördög éppen a Petrov irányába tologatja a farát. Ilyen okosságokat fundáltak ki errefelé a derék katolikusok más nyelven szóló hitsorsosaiak bosszantására.

Kripta előtt ezt talán mókásnak is találhattam volna, de így, kripta utáni lelkiállapotban már nem vettem a lapot annyira. Tibor láthatta, hogy elérkezett az idő hagyományosan sikeresnek bizonyult kedélyjavító eljárások alkalmazására, ugyanis így szólt:

– Amikor pedig azt mondtam, hogy a napot majd az ördög segge alatt fejezzük be, remélem, magától értetődött, hogy ez sörrel történik majd.

– Bárhogy is lesem, egyetlen sörcsapot sem látok itt, Tibor.

– Ne haragudj, Milánom, költői túlzásba estem. Sörccsap is lesz, csak nem pont az ördög segge alatt. Hanem a templom másik végénél.

Már nem is lepődtem meg azon, hogy bár a templom bejáratánál – amely melleleg zárva volt – egyetlen árva lélek sem lézengett, az isten házának otthont adó tér túlfeléhez közeledve egyre sűrűbb tumultuson kellett átküzdenünk magunkat. A tumultust alkotó felebarátaink ugyanis mind söröskorsót tartottak a kezükben.

– Ez a söröző a Na Stojáka. Azt jelenti, talponálló. Látod, miért. Van benne asztal és szék is, csakhogy vendég mindig legalább ötször annyi, mint amennyit le lehetne ültetni odabent. De azokért a Ferdinandokért, Chotěbořokért, Harrachokért meg kézműves alekért, amiket itt csapra képesek verni, nem is nagy felár, ha állva kell meginnod.

Abból a korszó bivalyerős, mézzel lágyított Harrachból ítélve, amit ott és akkor legurítottam vele, miközben a sétába belefáradt Mona Lisa egyre lustábban heverészett a lábánál, kétségkívül igaza volt Tibornak. Ám aznap mégsem éreztem szükségét annak, hogy alaposabban megmerítkezzünk a sörhab alatt.

Tibor háza felé tartva a Pellicova utcán megint eszembe jutott az ujját rágcsáló szerzetes.

– Te Tibi, ezek szerint tehát simán megtörténhetett, hogy valakinek beadtak valamit, megetették légyölő gombával, vagy megittatták a nyers mák főzetével, aztán úgy bekómált, hogy a kriptában vagy a koporsóban tért csak magához?

– Haha, látom, sikeres volt az inspirációs túra. Kérdésedre válaszolva: szerintem simán. Már csak azt kell kiötlened, miért dugták kolostorba az illetőt, és miért kellett végül eltenniük láb alól. Ilyesmi pont beleillene a mi regényünkbe is, nemdebár? Szerintem otthon vegyél is egy jó kiadós fürdőt, az szárnyakat ad a fantáziának, aztán ülj neki a következő fejezetnek. Remélem, termékeny éjjeled lesz.

Szapáry Tibi megint magából indult ki: azt hitte, én is éjjel dolgozom és nappal alszom. Tévedett.

Aznap este csak egyetlen szót írtam le. Emesének, sms-ben, ezt: „Szeretlek.”

„Én is szeretlek” – érkezett meg kisvártatva a válasz.

Azzal az érzéssel aludtam el, hogy bármennyi nehéz pillanatban is volt részünk az elmúlt pár hét során, valahogyan mégis minden rendbe jön majd.

FEKETE
ANNA

DISSONANCE

Harmincvalahány betű elég az összes átokra,
az összes jókívánságra. Fekete karmok, ívek
és pontocskák. Rögzíthetjük velük a vihar
útját a tengeren, apánk halálát, a reggelek
kíméletlen körforgását, vagy ahogy egy bosszúálló
nyárdélután rátelepszik holtakra és élőkre.
Mire lenne jó egy dal? Egy lágyan kanyargó szonáta
varázsereje? A hangszín, a dallam? Nem elbűvölni,
megkötözni akarom a rémeket.

TRIUNFO

Megsértettek gyerekkoromban. De én szerencsés,
bátor és ügyes voltam. Kihúztam a tüskét, rátapostam;
a rossz szavak kullancsok, nem szabad hagyni,
hogy vastagra hízzanak a bőr alatt. Valahol mégis
ott vannak, megmaradtak, elrejtőztek a gyerekszobák
repedéseiben, a mondatokban. Kisszoba, nagyszoba,
padlás, pince – megbújnak a kopott, homályos csend-
ben.

De nekem szükségem van rájuk, tudom, hol keressem
őket.

Nem acélból kovácsolják a legélesebb fegyvereket.

AGYONBESZÉLT FÖLD

Nem a pénz, nem a tankok,
nem a rendőr. Szavak őrzik
az új hulladékgyűjtőket, a nyomor várkastélyait,
a szegények telepeit. Hiszen ezek a lények is
bomlanak és szaporodnak, akár a baktériumok.
Ha nem vigyázunk, átszivárognak a márványkádak
repedésein, az éjszaka nyitva felejtett teraszajtókon.
Pedig szörnyűek, büdösek...,
és tudod jól, hogy mit csinálnak az anyjuddal,
a tulajdon anyjuddal is, ó, borzalom...!
Igazi rydopedoccolidusok.
Más nem segít, csak ha néven
nevezed és izolálod őket.

A SZÍV

Ő a betegem: mindene rendben van.
Az idő talán még nálam is kevésbé használta el,
egykedvűn zakatoló szív, duzzadó erek.
Fiatal ő is, mosolygós. A gyerekét elvesztette
egy pályaudvaron (persze nem merem megkérdezni,
hogy hogy), az anyja őt három évesen hagyta el,
a férfi, aki épp nincs, de lehetne, eladta,
elárulta, megverte. Valami rettenetes
gyötör, mutat a szívére. Én csak bólintok.
Hiszen vannak különösen szerencsétlenek.
Őket a szegénység élve, falatról falatra emészti meg.

KUN ÁRPÁD

AKI BÚJT

I regénykezdet I

Lelassult a pillanat, majd megállt.

Nagy fényesség árasztott el mindent. Nemcsak fenyők, sziklák, az acélszínű aszfalt, az út menti szalagkorlát, a fakószürke ég ragyogtak fel, de bennem is megvilágosult, hogy ebben a kanyarban életem végére értem.

Az előbb, amikor még nem az örökké tartó pillanat látványa nyugözött le, az utat figyeltem a szakadó esőben. A szélvédőt vízfüggöny takarta, mellyel a csapkodó ablaktörlő reménytelenül küszködött. Villanásokban láttam, hogy hamarosan beérek abba a kanyarba, amelyre az előbb a veszélyt jelző tábla figyelmeztetett. Egyszerre valami óriási tömeg bukkant fel előttem. Szögletes formája miatt kamionnak tűnt a szembejövő sávban, ami átment a felezővonalra, és egy része átlógott az én felemre. Megijedtem, hogy mindjárt lesodorja a visszapillantót, és elviszi a kocsink oldalát.

Egy leheletfinom mozdulat kellett volna, de a fenyegető látványtól összerendeztem. Elrántottam a kormányt.

Egész nap kihagyás nélkül zuhogott.

Ahogy már hetek óta. A szürke szín árnyalatai váltották fel a napszakok sorát. Nem volt reggel, délelőtt, délután, alkonyat és este. Hol borúsabb, hol világosabb volt a derengés. Aszerint múltak az órák, melyik percben ömlik, zuhog, esik, szítál, csepereg, permetez, hogy azután újra csak szakadjon és szakadjon. Ez az eső nemcsak úgy jött és továbbállt, ahogy Magyarországon tette volna, ahol fúrge cseppekkel átszalad tetőkön, levelek színén, szétnyitott esernyőkön vagy párologva a langyos aszfalton, hogy másnapra csak a szél maradjon frissebb utána. Ez az eső itt a fjordvidéken megjött, esett egy nap, esett két nap, hogy harmadnapra már időtlennek tűnjön a szemerkélése. A levegőben hulló cseppek, a szakadatlan, súlyos nedvesség az ember szürke kísérlője lett, állandó képzet a gondolatai között, aminek a jelenlétét legtöbbször észre se vette.

Ezt a zuhogást aznap nem lehetett nem észrevenni.

Mintha a tornyos hullámú Atlanti-óceán jött volna be a hegyek közé. Fagyos, október végi vizeit kavargó páratömegek formájában hozta. Sűrűségével együtt sokat veszített gigászi természetéből, de esőként is hatalmas maradt. Nem lett tengerfenék a sziklás, erdős hegyoldal, de minden völgyben patakok tajtékostak. A felduzzadt gleccserfolyó veszett dühvel ostromolta az öreghíd kőből rakott lábait, de pár ezer év hiányzott még, hogy elsodorja őket. Addig is tombolva zuhogott le a szakadékbba.

Ehhez képest engem egészen parányi dolgok foglalkoztattak. Aggodalmasan, részletekbe veszve gyűjtöttem össze mindazt, amire szükségünk lehetett az induláshoz.

Vali pár napja rákapott, hogy módszeresen szétpakoljon bizsus és cernás dobozt, íróasztalfiókot, anyja kistáskáját, apja jegyzeteit. Előző nap a pénztárcámat kaparintotta meg, és kiforgatta az utolsó cetliig. Bár a régi névjegykártyák, rojtos-

ra kopott blokkok nagyját miszlikre tépte, de azokért úgyse volt kár. A jogosítványomat, bankkártyámat kis kutatás után sértetlenül megtaláltam a rongyszőnyeg alatt, és visszatevettem őket a felnőtt világ által kijelölt helyükre. Jelenleg is a pénztárcámban vannak, ahogy most megállapítottam. A Peugeot kesztyűtartóját régebben Erzsike rámolta ki rendszeresen, de amióta Bori nem ott tárolta a dugi rágógumit, ami a vezetés közbeni elalvás ellen volt, megszűnt a dűlás. Az autó forgalmija, amit hirtelenében nem találtam, oda lehetett besüllyesztve. Ebben egyelőre csak reménykedni tudtam, az ellenőrzést a kocsiba szállás utánra kellett halasztanom. Egyelőre a jobb farzsebembe kotortam. Jól emlékeztem: a bevásárlólistát az előbb tényleg oda csúsztattam be. Lelki szemeim előtt megvillant egy kép apám jobb farzsebéből, ahova annak idején ő szokta betenni a pénztárcáját, amely félkör alakú volt, és olyasformán csukódott, mintha két fogsor harapna össze, ami miatt néhány évesen azt hittem, hogy apámnak van egy második, egy pótszája, ezért nem beszélget velem egyikkel sem. Miközben rácsodálkoztam a képzetemre, amely a több évtizedes feledésből felbukkanva ugyanolyan furcsának és titokzatosnak tűnt, mint gyerekkoromban, elülső zsebeimbe két előkét gyűrtem, egyet Valinak, egyet Erzsikének, akinek a csöpögősebb ételekhez még mindig elkelt. Vitt tovább a mozdulat. Valinak félig tudatosan cserepelenkát meg popsitőrő zacskót is tömködtem ugyanoda. Ettől a feszes farmer hurkásan kidudorodott az ágyékomnál. Látványnak több volt, mint idétn, viszont külön kis hátizsákot vinni gyerekholmival, és ezzel gondos apukát játszani, mindennél jobban rühelltem volna.

Még felmarkoltam egy üres bevásárlószatyrot és egy kisalakú verseskötetet, bár sejtetem, hogy ez utóbbi a két gyerek mellett úgyis felesleges lesz, és a nappaliból letrappoltam az előszobába, miközben a vadonatúj falépcső nyikorgását hallgatva bujkált bennem az alattomos rossz érzés, hogy valamit úgyis elfelejték.

Fenti pakolásom alatt a két kislány se tétlenkedett odalenn. Erzsikének sikerült elforgatnia a bejárati ajtó kallantyúját, és kinyitnia az ajtót. Már kilépett a házból, de az emeleti terasz tetője még takarta. Egy lépésen múlt, hogy csurig ázzon az esőben. Vali utána tipegett, öelve egy hozzá képest óriás plüssállatot, a Nagy Bagót, de megakadt a lába a küszöbön. Ahogy letottyant, átesett a puha, barna tömegen, és házon kívülre hömpölyödött, de még ő is száraz maradt. Felvettem Nagy Bagót, beterettem a két gyereket, visszahúzza az ajtót magunk után.

Néhány percbe telt, hogy megtaláljam a megfelelő ruhanyílásokat, ahova az apró végtagokat bele kellett irányítanom, majd behúztam a sercegő zipzáratokat, lesimítottam a recsegő tépőzáratokat. Már mindhárman viharkabátban feszítettünk, amikor észrevettem, hogy Valival ellentétben, akinek a lábára magam húztam a csöppnyi gumicsizmát, Erzsikén a margarétás nyári szandálja van, miközben zokni egyáltalán nincs a lábán.

Erzsike szobájának ajtaja közvetlenül mellettünk nyílt. Csak be kellett lépnem, hogy a kiságy fölött lógó zoknis zsákból előhalásszak egy puha gombócot. A gombócból két csíkos hernyót hajtogattam ki, miközben a műveletet, kedvcsinálónak, tréfás megjegyzésekkel kísérve végigbohóckodtam. Vali szájtátva hallgatott, de Erzsike átlátott a szitán, ő azonnal tiltakozott, amikor az egyik hernyó a lába felé kezdett araszolni. Azzal érvelt, hogy a mezítlábas szandál a „legpraktikusabb viselet ebben a cudar időben” (honnan szedte a kifejezéseit?, gondoltam, mindjárt megzabálom!), mivel azon rögtön átfolyik a víz, mint az ereszcatornán.

- Zokni és csizma akkor is kell!
- De nem kell!

– Légy szíves!

Patthelyzet felé sodródtunk, aminek a feloldásába pedig viszonylag jól beletanultam az évek során még a bátyjával, Misivel, ennek ellenére sikerült időnként mindent nyom nélkül elfelejtenem és elrontanom.

Néhány perce az öltözködés közben még állandó fénnel derengett bennem, mint egy biztonsági lámpa, a tudásom, hogy a kétszer két kaszáló kis kéz és láb, az okos, édes kislányfejek egészségesek és gyönyörűek. Hogy mindezen felül semmiből sem szenvedünk hiányt, a tárgyakon és a pénzen túl vágyakból, érzésekből és szeretetből se. Mindenünk megvan, hogy teljes legyen az életünk. Nyugodtan átadhatom magam az örömeknek, hogy a gyerekeimet öltöztetem. Ebben a pillanatban mégis egyre ködösebben emlékeztem rá, hogy a szerencse fia vagyok. Ahogy arra is, hogy tulajdonképpen sehova se sietünk, bármikor indulhatunk és érkezhetünk. Ma szabadnaposként még huszonegy-két óráig, a következő napi munkába menésig időmilliomos vagyok, még ha csak a legkisebb váltópénzben is, a pillanatban. A két nagy fémdoboz, a mosogató- és mosógép duruzsolva tisztítja a reggeliről leszedett kistányért és bögrét, illetve forgatja a szennyes ruhát. Az egész ház, ami tegnap este még „úszott”, tűrhetően rendes és tiszta. Csupán távoli, könnyen kicselezhető kötöttségeink vannak, például Vali délelőtti alvása, amire akár az autóban, akár a babakocsiban sor kerülhet, ha történetesen nem itthon vagyunk, hogy beletehessem a kiságyba. Egyszerűen a több gyerekkel együtt járó, folyamatos káosz, amibe beleszoktunk és berendezkedtünk az utóbbi években, az élhető, mindennapi, boldogító szinten stagnál.

Még nem emeltem fel a hangom, de már majdnem átbillentem, hogy bevessek valami fenyegetést. Ebben csak az ötlettelenségem akadályozott meg. Nem jutott eszembe semmi olyan büntetés, amit kilátásba helyezhettem volna. Talán azért, mert a gyerekeink mindig mindent a legtermészetesebben, csinnadratta nélkül megkaptak, és nem jutalomként, aminek ki lehetett volna hangsúlyozni a megtagadását.

Ekkor azonban Erszike, akiről addig úgy látszott, hogy végleg megmakacsolja magát, egyszerre engedett. A hirtelen váltástól leszakadt vállamról a súly, hogy tehetetlen szülőnek érzem magam, akinek nincs egy szelíd ötlete, hogy megoldja a helyzetet. Elöntött a hála. Engedékenységét nagyszabású gesztusnak láttam, amely megmentett attól, hogy butaságot kövessék el. Elérzékenyültem, hogy milyen jó kislányunk van.

Felvettem őket a karomra. Csikorgott az egymáshoz dörzsölődő viharkabátok műanyaga, hogy aztán odakint már csak az eső verése hallatszódjon. Nekivágtam a bejáratnál felfelé vivő meredeknek. A lucskos fűvön többször megcsúsztam, néhányszor fél térdre estem, de mindig megtartottam az egyensúlyomat, magamhoz szorítottam a kalimpáló testeket. Még ha kezdtek is kicsúszni a karjaim közül, nem vesztettem el őket. Nem estünk el, és nem gurultunk vissza.

Az autó, amelyhez végül felküzdöttem magunkat, a sziklaoldalra épített ház fekvése miatt egy magasságban parkolt a konyhával, néhány lépésnyire az étkezőasztaltól, ahonnan fél órája, a reggelit befejezve felálltunk és elindultunk. Egész egyszerűen ki is mászhattunk volna a bukóablak üvegtáblája alatt. Azzal, hogy hatalmas kerülővel az ajtón keresztül közlekedtünk, igyekeztem civilizált viselkedésmintát adni a gyerekeinknek. Amikor végül agyonázva, én sár- és fűfoltokkal a térdemen, végre beszálltunk a kocsiban, már bántam, hogy nem a vadember rövidebb útját választottam.

NAGY
ZSUKA

VACSORA

a földön feküdtem, koszos volt a bútor alatt a padló,
hajszálak, porcicák és egy ceruza, amit kerestem már.
a nászutunkon vettem, koh i noor, kisvakondos, grafit.
mikor végzett, fel akartam állni, de a talpát a hátamnak
nyomta, nem engedett. felnyögtem, és visszahuppantam
a földre. ő ült az asztalnál, és evett. csiklandozta a vér
a nyakamat, a bútor alá folyt, kikerülte a söröskupakokat,
a hajcsomót. láttam a szemén, mikor hazajött.
meg fog ütni. mosolyogtam, levettem a kabátját.
ránézett az asztalra, és ütött, mert meg volt terítve,
és nem vártam meg. én egy senki vagyok, ugye, mondta.
és ütött még egyet.

TÖREDÉKEK EGY HÁZASSÁGBÓL

felsorolás

kék-zöld a mellem, a hasam,
az arcom, a testem, a szívem,
az ágyam, a házam, az egész életem.

fokozás

semmi baj nem volt, aztán fenyegetőzött,
ordítózott, lekurvázott, odavágott
a falhoz, belém rúgott, aztán még egyet,
még egyet, és még.

remény

ha nem ivott, mindig virágot hozott.
letérdelt elé, és megígérte, soha nem
üt meg.

szégyen

hét év öltéseivel a szívemben
is hittem neki. csak ne kelljen
elmondanom senkinek, hogyan
élünk.

házasság

mint a véralfutások a hasamon,
úgy szívódnak fel a hónapok.
mint leszakadt vese, lógok
a házasság szent kötélékén,
összeverve.

FOLT

amikor a fogkrémbe csempészték be a drogot,
akkor nem voltál szabad, nézted az ujjaid között
a koszt, és mindig csak azt sikáltad. ne nyiss meg
egy kaput sem, mondta az apád, mert annál többen
tehetik be a lábukat. nem értesz máshoz, csak a
pénzmosáshoz, és mindig az ujjaid közül a koszt
sikálod. mindig azt az olajfoltot látod.
amit a szakmunkásműhelyben, kamaszkorodban.
először almát lopni mentél, aztán feltörted mások
kocsiját. ne nyiss meg egy kaput sem, mondta
mindig az apád, mert annál többen tehetik be a
lábukat a szívedbe. és nem mindenki fog lábat
törölni előtte. tíz évig voltál gyerek, addig, míg
élt az apád. azóta döngetik a kapuidat, de te csak
az apádnak nyitnád.

TANÍTÁS

mindenkit meg kell zsarolni.
ezt is mondta az apád.
mert az emberek félnek,
hiszen mindenkinek
van sara. nem akarnak
belekeveredni semmibe.
akinek sara van, azért,
akinek meg nincs, azért,

mert tudja, az ártatlanok
biztosan megszívják.
mindenkinek vannak
gyengéi, meg kell keresni,
hogyan lehet őket manipulálni,
és mindig győzni kell, fiam,
mindig győzni kell. mindegy,
mi az ára, mondta az apád.

LEGYŐZÖTTEK

jobb ember vagy, mint az apád,
ő mindenáron győzni akart.
téged a drog győzött le.
őt meg a párt. az anyámat
is elárulom, ha nem lesz itt
rend, mondta. de mikor levette
az egyenruháját, kenyérré lehetett
kenni. ha visszavette, elbújtál
anyád kötényébe, és onnan nézted,
az ingjét hogyan igazítja.

NEDVEK

az apád nem tudott leszokni az anyagzsebkezdőről,
minden héten a lavórban ázott a fürdőszobában,
anyád mindig kihipózta, kivasalta, és betette
a polcra. ez volt az apádnak a rend, az otthon.
ez volt a kabalája. nem vette észre, hogy anyád
a kádba okád, mikor mossa, mert már régen utálja
apád nedveit.

HERCZEG SZONJA

PÁNIK

– Aham, oké... persze... de... értem, tudom... de mégis, nem lehetne, hogy?...
aham, értem... jó, oké... persze, oké... szívesen.

Egy nagy kupac trágya. Így érzem magam, amikor leteszem a telefont. Megint én harcolok a hirtelen jövő, halálosnak tetsző programváltozással, hogy másnak kényelmesebb legyen. Persze, nekem még nincs gyerekem, nincs háztartásom, nincsenek fontos ügyeim, nincsenek óriási ötleteim.

Csak egy kutyám. És a betegségeim.

Mit betegségeim! Hisztim.

A forгатókönyv a következő:

Ha felhívunk egy ismerőst, megkérdezzük, hogy van, és azt mondja: „Szarul, lázasan, szerintem benyeltem valami vírust”, a válasz tízből kilencszer az: „Jaj, te szegény, gyógyulj meg! Vigyék valamit? Segítsek valamit?”

Ha felhívunk egy ismerőst, megkérdezzük, hogy van, és azt mondja: „Szarul. Nem túl jó passzban”, megkérdezzük, miért, és azt válaszolja: „Semmi különös, csak a szokásos szorongás”, a válasz tízből nyolcszor egy hümmögés, maximum egy sajnálat, és témaváltás.

Nem nagyon tud a többség ezzel mit kezdeni.

Nem is veszi komolyan.

Nem is az ő dolga.

Szóval a nagy kupac trágya az a plusz, amit magamra vállalok, hogy másnak, akinek „valós” problémái, dolgai vannak, ne kelljen. Hogy miért? Azt nem tudom. Értem viszonzásként nagyon kevesen teszik meg.

Sebaj, Tóbiás. Ott van erre az agyturkász. Majd ő.

Tízezer per óra. Tízezer per óra a kérdésdömpingért. Kérdésre kérdés a válasz. Figyelni kell, nem tanácsot osztani. Rávezetni. Nagyon bölcs vagyok, értem én, de néha válaszolni is lehetne. Nem megy. „Szedjek gyógyszert? Mit javasol?” És végre! Egy kijelentő mondat: „Ezt önnek kell eldöntenie.”

Baszd meg!

Nem baj. Nem kell agyturkász. Nézzük meg, mi van „ingyen”. Pszichiátriai gondozó. Hard core. Türelem és egy szabad délután. Csupán ennyi kell hozzá. Mindkettőben bővelkedem.

– Jó napot kívánok! Időpontot szeretnék kérni a pszichiátriai gondozóba.

– Nálunk nincs időpont, ki kell várni a sort.

– Akkor kivárom.

Alagsor, máris jól indul. Mi tenne jobbat egy depressziósoknak egy ablak nélküli, levegőtlen alagsori helyiségnél? Talán a négy óra várakozás a többi dilinyóssal.

– Baszódj meg akkor! – vágódik be a doktor ajtaja. – Következőő! – kiáltja ki az aszisztens. Bemegy egy idős nő.

– Nincs nálad kis Rivo vagy Xanax? – kérdi tőlem a frissen távozott hóbörgő.

– Nincs.

– Ez a fasz nem adott, mert azt mondta, még nem fogyhatott el az előző háromhavi adag. Hallottál már ilyet? Nem érti, hogy én most meghalok? Mentemben, most, azonnal, érted?

Értem én. Kussoljál!

Nem válaszolok, oldalra nézek, közben vállat vonok. Mit tehetnék? Pedig hoztam magammal a kelléket, a türelmet. Ingyenes ellátás, kijelentő mondatok, türelem. Tudom én.

Négy órán át hallgatom mások lábkopogását, tollcsattogtatását, hangos, méltatlankodó sóhajait. Próbálok olvasni, de nem megy. Valami hangos, monoton zaj folyamatosan van.

– Következőőő!!!

Végre bejutok.

– Jó napot, doktor úr! Tizenöt éve vagyok szorongó, pánikbeteg. Az utóbbi időben megint erősödtek a rosszulletek, ezért érdeklődnék, mit javasol? Térjek vissza gyógyszerre esetleg? Szívesen elmondom, hogyan, miként kezdődött, vagy most mik a tünetek...

– ...ZXY nevű antidepresszáns, napi egy. Nyugtató, napi kettő, amíg be nem áll. Utána, ha nem muszáj, ne vegyen be... Igen... Ez biztosan jó lesz.

– De, szóval, ha – és itt mégis belekezek egy zanzásított kórtörténetbe, amit türelemmel, bár másfelé fordulva végighallgat. Hamarabb abbahagyom, látom, untatja.

– Mondom. Ez biztosan jó lesz. Persze nem muszáj szednie. Maga dönti el.

Fogtam a recepteket, kirohantam a friss levegőre.

Ez istenien ment.

SZENDVICS

Ötszáz a gyros – kiabálom, pedig ez nincs benne a munkaköri leírásomban. Valószínűleg csak azért teszem, hogy kinyissam a számat, kiadjak valami hangot.

Néha odaszólok, ha azt látom, balhé van, vagy valakinek védelemre lenne szüksége. De leginkább kussban állok a két táblával a nyakamban, legfeljebb magam alá mormolok valamit, ha felháborodok.

Morgós lettem. Ez van.

A mindig is erős igazságérzetem végképp elszabadult, mint egy hajóágyú, amikor harminc év munkaviszony után, négy évvel a nyugdíj előtt, kivettem, mint egy rühes kutyát a szakadó esőbe.

Jött a szuper technológia, az újítások, az online izé-mizé, amikre mi, vénemberek, valljuk be, már nem vagyunk fogékonyak. Fészbukon sem vagyok fönn, könyörgöm.

Isten látja lelkemet, megpróbáltam betanulni. De a pökhendi mitugrásznak semmi türelme nem volt hozzám. Azt akarta, hogy amiben ő felnőtt, azt én két nap alatt elsajátítsam. A gombnyomkodó képernyő-generáció tipikus tagja volt.

Jelentette hát a szintén tejfeles képű főnökömnek, hogy „nem igazán haladok, és nehéz velem együttműködni”. Pár hét múlva a fejes behívatott, és közölte, hogy „hosszas mérlegelés után” úgy döntöttek, sajnos, megválnak tőlem. Hosszas mérlegelés a nénikéd, az!

Életemben először lettem munkanélküli. Ugyanabban a szakmában húztam le negyven évet, máshoz nem értek. Gondolhatják, mekkora eséllyel indultam így a munkaerőpiacon.

Az asszony tíz éve meghalt. Még most is fáj kimondani, borzasztóan hiányzik. A főztje, az illata, a nevetése, a dorgálása. Bevallom, elveszett vagyok nélküle. Amikor állás nélkül maradtam, ez az érzés csak hatványozódott.

– Nézd má' azt! Mekkora csicska vagy, teee hülye – kiabálja egy táskáját cipelő kisfiúnak egy koszos senkiházi.

Szerencsére felszáll a villamosra, így nem kell megint balhéba keverednem. Verték már pépesre az arcomat, amikor egy fiatal hölgyet védtem meg a vele kekeckedőktől.

– Mit szólsz bele, te senki? Te öreg! – üvöltötték, majd lendült is az ököl. Jött egy-két gyomros is, de az meg sem kottyant.

A hölgy szerencsére elfutott. Lehet, másnap keresett, de kórházban voltam. Én ilyen bizakodó vagyok. Hiszek némely ember jószágában. De abban is, hogy aljas világban élünk, amiben végzem az alja munkát, mert kell a pénz. Szóval... Ki tudja?

A gyerekeim biztosan segítenének, ha tudnák, mire kényszerültem. De nem mondom el nekik. Annál büszkébb vagyok. Inkább hazudok és spórolok, hogy legalább eléjük rendes ételt rakjak hétvégenként, amikor meglátogatnak. Mindig jönnek, ha tudnak. Nekem szerencsém van, mindketten itthon találtak munkát, nem készülnek elmenni. Annyit unokázhatok, amennyit akarok.

Amikor elkezdtem szendvicsemerkedni, az egyetlen, amire figyeltem, az volt, hogy ne-hogy a munkahelyük, lakásuk környékén álljak. Frekvenciált helyen kell lennem, persze, de a Dunának azon az oldalán, ahova tudom, legfeljebb hétvégenként mennek.

Amikor leteszem a táblákat, hazamegyek, csinálók egy kakaót (dupla púpos kanalasat, ahogy Marika csinálta), rejtvényt fejtek a konyhában, megnézem a híradót, talán valami filmet. Reménykedem, hogy a következő nap jobb lesz. Hogy a borgőzös hajléktalanokon kívül más beszélgetőtársakra is lelek a rohanó emberek között.

Jó lenne.

1-ES

A következő megálló...

...Vajda Péter utca.

Olyan lassan mondja be, hogy mindjárt elalszom. Mintha valami különleges bejelentésre készülné. A nyertes... dobpergés... Marika a pénzügyről.

Pedig itt nem látok túl sok nyertest. A mellettem lévő kettes ülésben kapucnis fiúk pusmognak.

– Ha elmegy a pszichiátriára, simán felírják neki. Tudod, a Géza is úgy úszta meg. Arra is jó. Aszonták, kettyós, csökkentették is neki az idejét. És még cuccokat is kap – mondja röhögve az egyik.

Szemben velem jól öltözött, frissen borotvált, illatos arab férfi. Könyvet olvas. Megcsörren a mobilja. Arab zene a csengőhang.

– Húbaszdmeg, ez mindjárt felrobbantja magát, geci! – röhög kettővel lejjebb egy másik fiatal gyerek, mire a mellettem ülő idős hölgy hirtelen szedelődzködni kezd, és elindul a hátsó ajtó felé.

A következő megálló...

...Kőbányai út/Könyves Kálmán körút.

Felszáll egy babakocsis nő. Párducmintás cicanadrágja feszül(ne) formátlan hátsóján. Gyereke láthatóan koszos. Csapzott hajú anyja, mint egy turmixgépben, úgy felrázza, mire feltornázza a lépcsőn.

– Basszus! – kiált fel egy középkorú nő, mikor belebotlik a babakocsi kerekébe. Félig lelóg a lépcsőre.

– Mit rinyálsz!? – förmed rá a cicanadrágos anya, miközben tovább rángatja, igazgatja a szerencsétlen gyereket.

– Nem rinyálok, de ha arrébb mentél volna, talán nem esem el bennetek – válaszolja a sértett határozattan, de higgadtan.

– Utálom a fajtádat. Lenézel, tudom én, miért.

– Nem nézlek le, szimplán megbotlottam.

– Na húzzál innen! – förmed rá, miközben a gyerek már ordít.

A következő megálló...

...Hős utca.

Kinézek az ablakon, három fiú zacskóból szipuzik. A másik irányba haladó villamos éppen megáll. Egy nő felszállna, de meglátja az egyik ülésen őrjöngő szőke, hullasápadt fiatalt, aki pillanatok alatt elindul felé.

– Meglakoltok mind, rohadékok! Ezt még megkeserülitek! Szállj le a villamosomról! – üvölti a semmibe, tekintete összevissza cikázik. Majdnem a nő után ered, de becsukódnak az ajtók.

A babakocsis kontra másik utas eset közben tovább zajlik. A nő a kocsi végéből kiabál vissza az anyának.

– Fürdesd meg inkább a gyerekedet! Nem látod, hogy még a két héttel ezelőtti kaja is ott lóg a hajában?

A következő megálló...

... Puskás Ferenc Stadion. Üdvözljük önöket a közlekedési kultúra világnapján! Kérjük, ma és az év minden napján figyeljenek oda utastársaikra. Köszönjük!

Valahonnan már jön is az adekvát válasz: – Anyád!

Leszállok.

BALOGH ÁDÁM

TIMOR BELLI

Már a küszöb előtt törölte csizmáját a háború, mikor aktuális kedvesem, Margó családjánál bemutatkozó látogatást tettem. Az apja a lőszergyárban húzta az igát, így békeidőkben sem igen tudott elszakadni a heves harcok gondolatától. A hatalmas termetű családfő szúrós szemmel fogadott a nappaliban. Megkérdezte, szeretem-e az italt, mire azt mondtam, attól függ, elég erős-e, ő erre kevélyen megjegyezte, úgy látom, bátorságod, az van, kell is az ilyen időkben, majd elővett egy üveg pálinkát, és inni kezdtünk.

Fölemelte a poharát, bólintott egyet, majd leöntötte a torkán az italt, én is így tettem, aztán lekoppantotta a poharát, mire én is lekoppantottam, ekkor átnyúlt az asztal fölött, újratöltött, majd magának is, és megisméltődött az előző jelenet. A nők aggódó pillantásokat vetettek felénk. Közben leszűrték a gőzölgő levest, külön tálba szedték a húst, külön a zöldségeket, nagy gonddal, nehogy eltörjenek a répaszálak. Aztán Margó kis tálkákat vett elő a mártásoknak meg a savanyúságnak, az anyja pedig a sülttel kezdett foglalkozni. Egy szó nem hangzott el, csak az edények és az evőeszközök koccantak halkán, meg a poharak koppantak hangosan az asztalon.

Már vagy a hatodik körnél tartottunk, és éppen azon tűnődtem, vajon egyáltalán meg tudok-e majd szólalni, ha arra kerül a sor, mikor is az apa egyszer csak komótosan felállt, kísétált az ajtón, és eltűnt a fészker irányában. Én kérdőn a nőkre néztem, de a családfő már jött is vissza egy baltával a kezében, letette az asztal közepére, és visszaült a helyére.

Mereven nézte a szerszámot, én moccanni sem mertem. A nők óvatosan körözni kezdtek az asztal körül. Margó az apja mögé lopózott, és hirtelen egy maréknyi savanyú káposztát helyezett a homlokára, az óriás meg egy gyors mozdulattal a szájába tömte a lucskos borogatást. Én önkéntelenül elnevettem magam, ő meg felugrott, megragadta a baltát, és a kezembe nyomta, majd jobb mutatóujját az asztal széléhez illesztette, miközben mereven nézett a szemembe. Az egyetlen nesz a házban az volt, ahogyan a káposzta ütemesen ropogott a fogai között. Miután az utolsó falat savanyúságot is lenyelte, felüvöltött, hogy nem érted, ugye, csapd le az ujjamat!

Margó és az anyja elkezdtek jajveszékelni, én ledobtam a baltát a földre, mondván, erre képtelen vagyok. Az apa felemelte a szerszámot, belefúrta tekintetét az enyémbé, majd hörögve kérdezte, gondoltam-e már azon, hogy ha arra kerülne sor, valóban meg tudnám-e húzni a ravaszt? Aztán becsukta a szemét, a bal kezébe fogta a baltát és meglendítette. Az ujja a helyén maradt, mi több egy csepp vér sem buggyant ki a bőre alól, pont a jegygyűrűjét találta telibe, amit kénytelen volt a mutatóujján hordani, mert a gyűrűsujját krinollinná változtatták az évek. A balta a padlóra csusszant, a nagy ember ernyedten hullott vissza a székbe, és ráz-

ta a zokogás, hogy ő nem akarja meghúzni a ravaszt, egy patkányt is képtelen lenne lelőni, és akkor megláttam a szemében az elkeseredést meg a félelmet.

Reszketett, és egyre azt hajtogatta, hogy csak az menekülhet meg a sorozástól, akinek nincs mutatóujja, amivel meghúzhatná a ravaszt. A felesége odalépett mögé, átölelte, megsimította a homlokát, és azt mondta, hogy ha háború lesz is, neki nem kell tartania semmitől, legfőképpen senkit nem kell lelőnie, hiszen ha behívnák a frontra, ugyan ki kérszíténé a lőszereket? Ez láthatóan meggyőzte az óriást, mi több meghatotta az indoklás, és átölelte a feleségét meg a lányát.

Halkan felálltam, és kisurrantam a házból, mielőtt az én mutatóujjamra terelődött volna a figyelem, hiszen én nem lőszergyárban dolgoztam – ráadásul jegygyűrűm sem volt.

**HARTAY
CSABA**

AZ ÉJSZAKA GYŐZTESE

Pécsi éjjel. Az utcai lámpák sárga fényei melegséggel árasztják el a környéket. Apámmal a Székely Bertalan utcai ház nyitott ablakából kikönyökölve, szótlanul nézzük az alattunk meredek járdákon törtetve, ereszkedve elhaladó alakokat, a felfelé kínlódva erőlködő, irdatlan robajú öreg autókat, s az utánuk leszakadó, tücsökciripeléssel tűzdelt csendben meredten bámulunk a hűlő házfalakra, hallgatag ablakokra, leeresztett, néma redőnyökre – az elénk táruló éji utcarészlet melanholikus díszleteire. Mintha mind tudnának valami titkot, mintha mindnek lenne saját titka. Az elhaladó alaknak, a gyötört motorú autónak, s az összes házfalnak, ívnek, élnek, felületnek, sötétségbe visszahúzódó lombnak lenne valahol egy olyan megszólalása, ami tiltott. Talán ezért nem beszélünk mi sem. Már-már azt hiszem, itt nekünk egyáltalán nem szabad megszólalnunk. Apám rágyújt. Nézem, ahogy a kifújt füstlombok szétterülnek, majd szertefoszlanak a sárga lámpafényben. Azért van ennyi bogár a lámpa körül, mert ott meleg van – suttogja apám két slukk között. Látod, mennyi apró bogár kering? – mutat a lámpa holdudvara felé. Látom, de szerintem inkább a fény miatt, mi is ezért nyitottuk ki az ablakot, nem, apu? Hogy közelebb legyünk ehhez a szép lámpafényhez, ugye? – kérdezem tőle izgatottan. Csitt, halkabban, anyád és a húgod felébrednek! Benézek a szobába, anyuék már mélyen alszanak a nyikorgó parkettára leterített szivacsokon. Ha az én beszédem olyan hangos, akkor miért nem ébrednek fel a bömbölő autókra? – kérdem apámtól. Pszt! Nem tudom, az valahogy itt megszokott, így is aludtak el, visszatérő autózajban. És mert fáradtak, kimerültek a hosszú úton. Majdnem ötórás volt az út idáig, de nagyon jól jöttünk. Volt, hogy kilencvennel is hasított a Trabi, nem figyelted, öcsi? – suttogná apám, de a hangja átvált dörmögésbe. De ne dumálj, inkább nézd az éjszakát! – int le, hogy ne kérdezzem folyton. De ő kezdte, ő szólalt meg

először, ez nem igazság! Egyre álmosabb vagyok, mégis vonz ez a közeli, tőlem valójában mégis elérhetetlen távolságban játszódó nagyvárosi éj. Teljes biztonsággal tekintek le az idegen emberekre, akik valahová igyekeznek. Biztos bűnöző mind, ahogy mama meséli mindig, mennyire veszélyessé válik egy nagyváros, ha beesteledik. Kirabolnak, elrabolnak Pécssett éjjel, ha kimerészkedsz az utcára. A házfalak mentén sötét alakok osonnak, mind rafinált gazember, egyik sem vallásos, éjszakáznak, isznak, lopnak, csálnak, hazudoznak. És mi most apuval felülről látjuk őket, itt osonnak alattunk! Nem érnek el minket, nem érnek el engem. Apu megvéd. És mamáék házának a magassága is biztosan megóv ezektől az elvetemült alakoktól. Hogyan másznának fel ide? Nem is tudják, hogy nézzük őket, észre sem vesznek. Valami ilyesmi lehet az is, ahogyan Isten lát bennünket odafentről, és ahogy mama mondta, mi is bűnösök vagyunk. Én is egy kicsit? Lehet. Megint jön valaki! Lélegzet-visszafojtva nézem, ahogy egy kalapos bácsi lépdel a járdán. Ez is bűnöző volt? – súgom halkán apám fülébe, ahogy az alak elhalad alattunk. Ugyan, egy frászt! Miért lenne bűnöző? Ne nézz annyi Derricket meg Columbót, kisöreg. Nagyanyád hülyít? Na, még az is. Szerinte mindenki bűnös, akinek sötétedés után dolga van, és elindul valamerre. Ne dőlj be az öreglánynak. Majd rájössz, még kicsi vagy. Ha nagy leszek, én is elindulhatok éjszaka a városba? – kérdem közel hajolva apámhoz. Hova akarsz menni? Maradj a fenekeden. Tanuljál. Aludd ki magad, hogy másnap még többet tudj tanulni. Tanulni unalmas – válaszolom neki egykedvűen. Csitt! Ha nem tudod befogni a szádat, becsukom az ablakot, és kész, vége, megyünk aludni! Nem akarok aludni. Igazi bűnözőt akarok látni, pécsi rablót, banditát, gengsztert. Hogy otthon a haveroknak elmesélhessem, majdnem kiraboltak bennünket, de apám megvédett, és megmentett mamáék háza is, ez a magas vár, nem tudtak ide felmászni, nem tudták bevenni az éjszakai sötét alakok ezt az erődöt, megvédtük apámmal! Hiába jöttek ide hangos kocsikkal, nevetgélő, könnyű nőekkel karöltve, bepíálva, hiába minden nagyvárosi gonoszáguk, a mi tiszta életünk megmenekült tőlük ezen az éjszakán, legyőztük a nagyváros mocskát, most már nem is jön erre több félelmetes idegen, pár perce se autó, se senki. Innentől csend van, és áradó, sárga lámpafény, és mindenhová bekúszó, egyre csitulóbb hullám és egyre simuló szívverés. Nem volt könnyű, ugye, apu? De győztünk. Még egy kicsit hadd maradjak, olyan jó látni, hogy elfogytak a bűnösök az utcáról. De mindezt már magamban, mindinkább gondolatban, félálomban, egészen, mert nekem nem lehet annyi bűnöm sem, hogy felébredtem anyuékat.

BÖSZÖRMÉNYI GYULA

LÁTTAM EGYSZER...

Béla nagyapámnak

...egy filmet: hapsi hevert az ágyán (zörgő vas), azután whiskyvel (félíg) telt poharat tett a fűtőtestre, és elment a háborúba. Négy évvel később, mikor visszatért, levette onnan azt a poharat, és megitta azt a whiskyt. Vége. Nekem ez a magány. (Bocs, E. P!)

A Szigeten persze mozi is van. Nagy, füves tér, egyik végében szobafalnál is hatalmasabb, feszített *lepedő*. A másikban (a másik végében, na!) emelvény, kicsi vászontetővel. Ott bűg, zörög a projektor (szép ez a szó – projektor –, akárhogy is).

Amikor úgy érzem, túl sűrűn vagyunk (a Többiek meg én) a Szigeten... Amikor egymásba érünk, pedig csak sétálnánk sától sátorig... Szóval amikor a könyököm beleszúr egy lány lelkébe, nekem meg a hátamat böki egy férfi egója... Na, akkor *beleülök* a moziba.

Jó az, hogy sötét van. A fűben emberek hevernek, ott szemközt meg fénylények teszik az agyuk, két dimenzióban. Én a mozigép emelvényének közelében huppának talajra. Nincs pattogatott kukorica (lehetne – nem vettem), de van sör (vettem).

Azután (*azután?* – mi után? –, relatív, mindegy) történt, hogy megneszeltem: valami *más*. Néztem a filmet, de csak egy film volt, semmi különös. Angol őstriller (két lány biciklitúrán, át a tájon, míg az egyik el nem tűnik; meglesz később, a hullája legalább, egy elhagyatott lakókocsiban, ami egyéb halottaktól zsúfolt – hát valahogy így), tompa fekete-fehér minden a vásznon. Nekem meg jön, valahogy *belém áll* a déjá vu (a Mátrix hibája, ja). Leszem a fűben heverőket, a földből mozisékek sorai gyűrődnek előfele, hátukon pléhszám. Aki eddig *szigetesen eldöglött*, most széken ül, nyújtózik, de semmi meglepődés.

Falai is nőnek a mozinak, rajta piszkosfehér lámpabúrák, meg függönyös ajtó kétoldalt, hátul. Aki késik, ott surran be, görnyedten kérve elnézést, hogy ilyen béna madár; képtelen időben elindulni otthonról. Az elemlámpás anyó gyilkos hangulatú fegyőrként, fénypásmával mutogatva vezeti őt a székéhez. Még le kell hajtania az alig párnázott fapadost, ami kín és keserv, mert recseg, nyiszorog, koppan.

(Nemrég plázában néztem mozit: két sorral hátrébb csörgött egy mobil, a gazdája felvette, fesztelenül, hangosan! Beszélgetett két percig, majd közölte: „Különben moziban vagyok, úgyhogy leteszem.” Változnak ezek a mindenféle idők, ahogy a kedvük tartja.)

Látom én, hogy itt és most valamiféle anomália részese vagyok. Előbb még a Szigeten, a Sziget mozijában... és most is, de mégsem.

Plusz a vonzás, ami rángat kifelé az álám gyűrődött székéből. A hátsó sorban ülök, jobbról-balról egy-egy pár igyekszik puha ajakkal elfogyasztani a társát. Lassan haladnak. Nekem meg a lelkembe akadt valami horgászsinór, feszül, húz a székemből el. Engedem, felálllok, megyek a projektor irányába, mert a zsinór arrafelé vonz.

A gépterem majdnem olyan magas van, mint Isten trónusa. Nem! Éppen olyan magas van, csak kissé balra tőle, igen. Vasajtaján kopott matrica közli, hogy

„Dohányozni tilos!” – odabenn pászmás felhőkben áll a füst. A fehérre meszelt falakon foszló szélű filmplakátok. A Belmondo, a Delon, a Bergman (Ingrid)... Casablancában fehérlik a köd.

Finom gépolajszag. Illat ez! A vetítógép nagy, mint az érdek nélküli szeretet, és tiszta, mint a bukott angyal tekintete Berlinben. Páncélozott fémszörny, zúg és hörög, apró ablakon át fényt lehel át a nézők feje fölött. Béla nagyapa mellette ül, szájsarkában cigi, két kezében lepedőnyi újság. „A mozigépész magányossága” – jut eszembe, mert igaz.

– Jó estét, nagyapa! – mondom. Felnéz, át a szemüveglenyce fölött, mert az csak olvasáshoz jó; engem pedig nem olvasni akar.

– Unokagyerek! – állapítja meg kilétemet, majd mindjárt csavarhúzóhegyesen bökö a tekintete: – Csukd be az ajtót! Kimegy a füst, pedig tilos.

Becsukom, de lassan, mert óvni kell a filmnézők szórakozását.

– No? – így Béla nagyapa, és az asztalra (van az is) teszi az újságot, ami nem zörög (mintha tudná: nem szabad). – Rég jártál idefenn.

– Nem lehetett – vonom a vállam félszegen. – Maga meghalt, én meg...

– Elfoglalt vagy – biccent, de a szemüvegét az istennek se venné le, csak néz fölötte hegyesen. – Megnőttél. Már nem ülhetsz a térdemre, hogy kiláss a kukucson.

Kukucs. Ablak, amin a gépész is nézheti a filmet. Meg a sötétbe borult nézőteret, a székekben álmodó közönséget. Körbejárom a géptermet, nézem a plakátokat, a tekercek fémdobozait meg a nagyapámat.

– Mi van magával, nagyapa? – kérdelem tőle. Hirtelen fogalmam sincs, nem kéne-e inkább tegezniem őt? Ez rossz, ez bizonytalanság.

– Úgy érted, mióta meghaltam?

Mosoly az ott, az arcán?

– Mióta meghalt – bólintok.

– Hát mit mondjak... – az asztalon heverő holmik (bicska, zsírpapírban parizer, morzsák, olajozó, még morzsák, vetítési eseményfüzet... őrület) között téblábolnak az ujjai.

– Leginkább nincsen velem semmi sem. Nyugszom békében, ahogy kell. Néha meg kijövök ide, a Szigetre, vetíteni.

Leülök az asztal sarkára, és lopva kilesek a kukucson. A vásznon nőt fojtogat a rendőr; nő kapálózik. Nem szereti, hogy fojtogatják. A széksorok halkán recsegnek, ha valaki mocorog bennük. Ettől emlékem támad, nevetnem kell.

– Nem tudják, mi? – bökök állal lefelé.

– Hogy tele a kárpit bolhákkal? – ért a nagyapám, és velem röhincsel. – Tudják azt, de szeretik a mozit. Néhány csípés belefér.

– Maga a híradókat szerette nagyon! – azt hiszem, most kezd csillogni a szemem. – Mindig elmesélte, milyen csudák vannak a világban.

– A delfinek! Az jó volt, ha delfineket mutattak a híradóban.

- Maga nagyon szerette volna a mai természetfilmeket – csendesülök.
- Mielőtt lettek, én meghaltam – emlékeztet a nagyapám. Aztán rövid csend.
Boltos volt. Kereskedő, míg el nem államosították az üzletet. Azután lett a falu mozigépésze.
Béla nagyapa most a cipőit nézi, keresztül a szemüvegén, mintha ki akarná őket olvasni.
Hirtelen leguggolok elé, hogy felnézhessek rá. Megy ez: mindig is fölnéztem rá.
- Az a szar... – kezdem, de bennakad, mert kapok tőle egy „ne beszélj parasztmód!” pillantást. – Az a rossz, hogy túl kicsi voltam. Jó lett volna sokat beszélgetni a Mindenről.
- No? – hökken, s derül a kedve.
- Hát... – bizonytalankodom. – Nőkről, boltosságról és bolttalanságról. Meg filmekről.
- Delfinekről!
- Delfinekről is, meg a „voltról, nincsről”. A verseiről!
- Megtaláltátok őket?
- Meg, a padláson – most szomorú vagyok. – Rongyos kis füzet, jól eldugva a láda aljába.
A betűi... Hruscsovról meg a Rákosiról írt, hogy mekkora svindlerek, és... Olvastuk őket, aztán a nagy elhányta valahova.
- Úgy a jó! – könnyebbül meg Béla nagyapa. – Csak dühös voltam a bolt miatt. Ki kellett írni magamból.
- Szülehettem volna korábban is.
- Agyon is ütöttem volna az anyádat! Na! Tekercset kell cserélnem.
Az ajtóból még visszanézek, és érzem, hogy jó ez. Jó, hogy a Béla nagyapám kijár a Szigetre vetíteni. Még ha rég meg is halt már.

HAÁSZ JÁNOS

A FURULYÁS EMBER

A furulyás ember mindig a lépcső tetején ült a megállóban, mindig ugyanazon a helyen, mintha el se mozdult volna sosem, mintha ő is a megálló része lett volna. Igaz, a megálló koszos volt és szomorúan szürke, a beton és a fém szintelen színeinek párosításától fojtogatóan ködös novemberi estéket idézett akkor is, ha hét ágra sütött a nap. A furulyás ember viszont, bár szintén szomorú volt, koszos és szürke egy cseppet sem. Mindig színes ruhákban járt, sárga, piros és zöld nadrágokban és ingekben, télen-nyáron ugyanolyan nadrágokban és ingekben, mintha nem számított volna, hogy plusz negyven fok van vagy mínusz húsz.

Ahogy látszólag semmi más se számított neki. Csak ült ott reggeltől estig, ült és furulyázott, körülötte madarak karmai kopogtak a mocskos aszfalton, izgatott, tollászkodó madaraké. Nem tűnt hajléktalannak, rendezettek voltak a ruhái, de a haja, a bajsa is. Előtte volt egy kaukázusi népi sapkát idéző színes valami, abban gyűlt a pénz. Már ha gyűlt. De mintha nem is pénzért zenélt volna: ha bedobtak valamit, csak biccentett, a zenélést nem hagyta abba egy pillanatra sem, fel se nézett, ki se nyitotta a szemét. Mert csukott szemmel zenélt, mintha így is jelezte volna, hogy ő nincs is ott, csak a tudó van ott, ami fújja a furulyát szakadatlanul.

Fújta a furulyát, általában teljességgel ismeretlen és a színes ruhákkal erős kontrasztban lévő szomorú dallamokat. Olyanokat, mintha a napfogyatkozásnak hangja lenne, meg olyanokat, mint egy metró alá ugrott szerelmes utolsó gondolatai. Ezek a dallamok legtöbbször úgy tekeregtek-kanyarogtak át az állomáson, át a körúton, keresztül az autók között, le az aluljáróba, mint kifakult szerpentinek a kellemetlen részek miatt hamar szomorukassá vált szilveszteri buliban, megszínezték a mocskos, elhasználódott márványfalakat, az örök félhomályba burkolózó aluljárót. Vagy mint a hínár, rácsavarodtak az emberre, belemásztak az agyába, a szívébe, a gyomrába, elkísérték megállókon keresztül, akár egész napon át ezek a dallamok. És mintha azt a sok madarat is ők gyűjtötték volna a furulyás ember köré.

Az aluljáró világában a legális és zugkereskedők, pékek és gyrososok, különböző egyenruhások, hittérítők és hajléktalanok körében mindenféle mendemondák keringtek a kortalannak tűnő férfiról. Voltak, akik szerint egykor a zeneakadémián játszott, de szeretője lett egy államtitkár felesége (lánya, unokája, szeretője), így derékba tört a karrierje, az élete. Mások szerint zenetanár volt, aki elsikkasztotta az iskolai alapítvány vagyonaát, megint mások szerint a felesége hagyta el egy tornatanárból lett videotékásért, akinek a csődje után az asszony kiperelte egykori közös lakásukból is. De az igazat senki nem tudta, vagyis persze mindenki az igazat tudta. Mert az igazság már csak ilyen: szétrepeszti a valóság falait, átfolyik, átkúszik, áttüremkedik rajta, mint a furulyás ember dallamai az aluljáró édes és sós tészták és frissen sült fűszeres húsok és emberi vizelet szagától ragadós levegőjében.

Egy őszi este egy barna, göndör hajú nő bukkant fel az aluljáróban. Néhány tétova lépést tett, majd a lépcső felé indult. Felment, odalépett a furulyás emberhez.

A madarak szétrebbentek, a férfi felnyitotta a szemét, mintha tudott volna az érkezéséről. A nő leguggolt hozzá.

Sokáig nézték egymást, úgy tűnt letről, ahonnan az aluljáró népe figyelte őket, mintha meg se szólaltak volna, persze nem mintha a beszédhez kellenének szavak. Aztán egyszer a nő felállt, hátat fordított a férfinak, elindult lefelé. A lépcsőhöz érve még visszafordult, de a furulyás ember addigra már ismét becsukta a szemét, szájába vette furulyáját. A madarak ismét gyülekezni kezdtek körülötte, egyre több és több madarat csalt oda a minden korábinál szomorúbb dallam, mígnem ellepték a férfit.

Egyszer csak elhallgatott a furulya. Váratlan, ijesztő csend lett, olyan súlyos, hogy egy pillanatra elnyomta a város zaját. A madarak felröppentek, és senki nem volt alattuk. Csak a furulya, csak az maradt ott a szürke betonon, meg a színes sapka, benne néhány, a betonnál is szürkébb érme.

SZÉLESI SÁNDOR

HETEDÍZIGLEN

Az átkot egy cigány lány mondta ki Bartus Péterre, a császári és királyi hadsereg tizedesére 1916 októberében az olasz fronton, az Isonzó folyó barna árja fölött, a sáros dombtetőn, amikor a tizedes a Maxim géppuskák kerepelése, a szemerkélő eső, a pattogó magyar, cseh, olasz parancsszavak és égig ható jajkiáltások ellenére meg akarta erőszakolni a lövészárók mélyén, agyagos mélyedésben, de minduntalan meg-megcsúszott, és dühében, hogy még csak meg sem tudja ragadni a cigány lányt, megütötte őt a puskatusával; erre a lány körmével a férfi arca felé kapott, és négy mély árkot szántott a szeme alá, ahonnan kiserkent a vér, s ezzel egy időben meg is átkozta, hogy ő maga és leszármazottjai hetedízigenl fegyvertől essenek el, fiatalon, anélkül hogy a gyermeküket felnőni látnák, ám ezt Bartus nem hallotta, mert megint megcsúszott és elzuhant, az elméje elborult, és a törét előkapva egyszerűen hasba szúrta a lányt, aki egy kicsit előbb halt meg, mint ahogy a férfi vadul belélévezett, majd eltorzult arccal legördült róla, bele a véres mocsokba, nyúlós sárba, feledve a dupla bünt, mert elméje megkegyelmezett neki; így szabadságán tiszta lelkiismerettel tekinthetett fiatal felesége szemébe, és Anna fülébe súgott szerelmes szavai őszintének tűntek; talán csak abban az utolsó pillanatban rémlett fel valami abból az istentelen délutánból, amikor a magját belelővelte asszonyába, megtermékenyít-

ve méhét, de tettének rémképe tovarebbent, ahogy csókot kapott szemhéjára, és úgy is aludt el, hogy rémálmok sem gyötörték, sőt az átokhoz képest még a halála is gyors volt: két héttel később a színtelen, nyálkás reggel ismét a fronton találta, és amikor a szabadságról visszatérő katona óvatlanságával Bartus kiemelkedett a lövészárokból, akkor egy olasz golyó leszakította a fél fejét; a gászidő leteltével özvegye új férjet keresett magának, mert Budapestre egyre csak nehezedett az élet, és egy egyedülálló asszony a háborús viszonyok között, egy újszülöttel, támaszt kellett keresen, de Anna szerencséjére szép volt és kívánatos, egy nálánál tizennégy évvel idősebb rendőrtiszt vette gondoskodásába, akinek bár volt felesége, kitartotta a fiatalasszonyt nyolc éven át, és bizonyos pillanatokban még Bartus felcseperedő Zoltán fiára is úgy tekintett, mintha a sajátja lenne, csak hogy 1925 tavaszán megütötte a guta, és a felesége bosszúra szomjazva kiperelte Annáék alól a lakást, így kénytelenek voltak vidékre költözni, Veszprémbe, ahol Anna ápolónői munkát vállalt, ezzel tartva el magukat, és biztosítva jó nevelést Zoltánnak a gazdasági válság fojtó időszakában, amíg a fiú ki nem járta az egyetemet, azután pedig remek állást kapott a Ganz-gyárban; havi négyszáz pengővel családalapításra is gondolhatott, és édesanyját is támogathatta, aki egyre csak sorvadt, mígnem kitört a második, világra kiterjedő nagy háború, és egy Bárdossy szignózta parancscsal 1941-ben be nem hívták frontszolgálatra, akkor már nem az anyja, hanem egy táncos lábú lány, Zsófia mellől, pontosan a kitűzött esküvő előtt egy héttel, amelyet mindennek ellenére gyorsan meg is tartottak, egyszerre sírva és nevetve, elhálva a nászéjszakát; majd Zoltán másnap bevonult, pár hét alatt kiképezték, és gyors menetben a keleti frontra kivezényelték, bele az orosz télbe, jeges hófúvásba; és Bartus Zoltán hetek, hónapok elmúltával már nem emlékeztetett önmagára, rongyokba bugyolálva, átkötve, csonttá fagyva és lesóványodva, lefagyott füllel és lábujjakkal, beesett szemmel kóborolt a hómezőn, egyedül a ködös pusztában, míg a szenvedésének véget nem vetett három lovas katona, akik egyszerűen lemészárolták, golyót sem vesztegettek rá, de még szavakat sem, miközben legázolták, csak lélegzetük párja tört fel, s a lovaik prűszköltek; Bartus honvéd pedig temetetlen maradt, el-tűntnek nyilvánították, nem halottnak, de az asszonya tudta és megérezte, hogy hiába várja haza, a légópincék mélyén dideregve nem is szólt gyermeküknek apjáról, úgy vélte, jobb, ha nem tud semmit; aztán amikor a választások után, amelyen a Magyar Dolgozók Pártja és Rákosi Mátyás elnyerte az ország vezetését, összetalálkozott egy teherautó-sofőrrel, s az a nevére vette őt és a fiút, az ötéves Bartus Gergőt, na, akkor végképp úgy döntött, elfeledkezik mérnök szerelméről, és belevetette magát az ország építésébe; a férjével Szolnok mellé költöztek, egy aprócska kis faluba, beléptek a téészbe, és szorgalmasan művelték földjeiket, jegyezték a békekölcsönt, miközben Gergő egyre csak nőtt és nyúlt, kergette a rókákat a földeken, csúzlizta a verebeket, majd tizenhat évesen traktorra ült, és krumplilövedékekkel kápráztatta el a falusi lányokat: krumplit tett a jármű kéményébe, járatta a motort, aztán egy erőteljes fröccsel a magasba lőtte a megfeketedett lövedéket, így lett párja tizenhat évesen egy szőke lány, akire az egyik visszahullt; az első csók csak sokkal később csattant el, aztán gyors házasság következett, és egy szőke fiúgyerek, akit Lacinak anyakönyveztek és ötéves volt, amikor apját mint tartalékoszt visszahívták a seregbe, és elindították egy tankkal Cseh-Szlovákia felé, a határátlépéskor azonban egy pihenőnél, senki nem tudta, hogyan és miért, Gergő valahogy a lánctalpak alá került, a megugró tank eltaposta, szétzúzta lábát és ágyékát, s a férfi üvöltve szenvedett ki, ám nem ez szerepelt a gyászjelentésben: hősi halottnak nyilvánították; így Laci apa nélkül nőtt fel, el is vadult a fiú, mondogatta a falu, hiszen gyakran járt iskola mellé, tinédzserként megnövesztette a haját, és el is szökött egyszer, rendőrök hozták

vissza Budapestről, ahol a Moszkva téren csövezett ócska farmerjében és koszos pólóban, de aztán a katonaság jót tett neki, megfordította az életét, legalábbis így tudta a falu, ám nem a katonaság volt, hanem egy szerelmi csalódás, amiről Laci még az anyjának sem beszélt; a lényeg azonban a változás volt, a fiú jelentkezett rendőrnek, és amikor a nyolcvanas évek végének politikai fordulata után Magyarország egy ENSZ-kontingensben rendőri egységet küldött Kambodzsába, hát ment oda is, hogy megőrizze a választások tisztaságát, de ehhez fegyvert nem kaptak, és bár szereztek Kalasnyikovokat a phnompeni piacon, egy vörös khmer támadáskor Laci nem ért el a fedezékig, és szinte kettészelte testét egy sorozat, mégsem abba halt bele, hanem az árokban felgyűlt ujjnyi magas vízben fulladt meg, amiből nem bírta kiemelni arcát; a katonai tiszteletadáson a társai nem lehettek ott, mert dolguk volt még Kambodzsában, de nem volt ott az a budapesti lány sem, akit Laci titokban vett el, és éppen szoptatta közös gyermeküket; a kis Tibi nem láthatta soha apját, még egy fényképe sem volt róla, viszont úgy tudta, katonaként szolgált, talán ezért is játszott gyerekkorában mindig harcosokkal, olvasott háborús történeteket, nézte az ezredforduló utáni hollywoodi katonafilmeket, elcsábította, megfogta a kaland ígérete; ahogy kaland volt az a Kitti nevű lány is, akinek az utolsó civilként megélt éjszakán, miután rengeteget ivott egy belvárosi szórakozóhelyen és valami partidrogot is rányomott, gyermeket csinált, majd másnap jelentkezett a hadseregbe; és a gyermek kilenc hónapra rá megszületett, így a közben Afganisztánba vezényelt Tibor akár akarta, akár nem, a következő hazlátogatásakor megtudta, hogy fia van, akit Bencének kereszteltek, és aki hajjal és hat-hat lábujjal született, és majdnem hat kiló, igazi gigászi baba, csak nagy nehezen bújt elő abból a vékony lányból; és Tibor tudta a dolgát, oltár elé állt a lánnyal, és bár a háta közepére sem kívánta a kapcsolatot, a nevét adta a gyermeknek, de aztán vissza kellett mennie Afganisztánba, ahol támadás érte a konvojukat, amikor egy repülésirányító őrmestert átkísértek Kabul másik oldalára a fogorvoshoz, csak úgy rájuk lőttek egy rakétavetővel, és a kocsijuk elszállt, mintha megtaszították volna, mégsem lett nagy baja a benne ülőknek, egyedül csak Tibornak, aki, miután egy aprócska repesz áthatolt a vezetőülés melletti ajtó gumikereténél, és becsapódott a szemén át a koponyájába, szépen lassan, mintegy másfél óra alatt kiszenvedett; a kórházba még elért ugyan, és próbálták megmenteni az életét, de az orvosok feleslegesen igyekeztek, aztán a végén, Tibor életének legvégén egy gondolat, mint egy fényugár, utat talált énjéhez, hogy a fia mégis csak félárván nő fel, és ez igaz is lett, mert Bence csupán fényképről és az esküvői videofelvételekről ismerte apja arcát, és szinte egész életében arra törekedett, hogy az anyja által idealizált képtől elszakadjon, gyűlölte a first person shooter játékokat, inkább olvasott, foci helyett énekkarba járt, majd gimnazistaként egy kutyamenhelyen segédkezett, aztán természetvédelmi aktivista lett, és akkor belekeveredett egy siklóernyős társaságba, ahol rátalált a szerelem, de mivel az anyja az eltelt években mélységes katolikus lett, és elítélte a házasság előtti szexet, az egészet titokban tartották; ám végül a lány a védekezés ellenére teherbe esett, és úgy döntöttek, megtartják a gyereket, pedig mindketten csórók voltak, de szerelmeseik, és senkinek nem árulták el egyikük családjából sem, aztán az egyetemen halasztaniuk kellett egy évet, amiből kettő lett, majd még több, s közben munkát vállaltak, két-három műszakban, hogy a kis Szilárd megfelelő környezetben nőjön fel; aztán Bencének alkalma nyílt egy segélyszervezet számára dolgozni, előbb teherautón szállított élelmiszereket, majd helikopteren, és így esett, hogy Egyiptom fölött lelőtték a gépét, lezuhant és becsapódott a finom homokba, és ezt még túlélte, ám kormánypárti katonák találtak rá, és azon nyomban felkoncolták, azt hívták, hogy a lázadóknak szállít árut; nevetve nézték, ahogy felté-

pett combnyaki ütőerekkel vergődik, vörösre festi vére a homokot, karjával húzza magát előre, ki a sivatagba, mintha menekülhetne, de két méter után vége lesz; ennél tovább nem törődtek vele, amint elszállt a testéből az élet, többé nem volt sem fontos, sem érdekes, nem volt több, mint nyolcvan kilónyi kiszáradásnak induló hófehér hús, amely napokon belül összeaszik, és elnyeli a homok, sőt még a hely is eltűnik, azonosíthatatlan lesz a Google műholdas alkalmazásáról; Bence családi legendája azonban megmaradt, és ebben a legendában nap mint nap megfürödvé élt Szilárd, és cseperedett fel, nem jómódban, de szeretetben anyja oldalán, és nem is akart többet, mint jó ember lenni, akár az apja, és segíteni az egyre komorabbá váló európai helyzetben, a nemzeti forrongások idején, ahol az utcán bevándorlók és a nacionalista gondolatok pártolói csaptak össze, és a második világháború százéves évfordulóján százezrek tomboltak a nagyvárosokban, mintha az egész világ megzavarodott volna; nem könnyű évek voltak azok, de a család mindig menedéket jelentett, míg Szilárd anyja meg nem halt egy buta tüdőgyulladásban, amit kifeketett volna, ha nem akar bemenni mindenáron dolgozni a raktárba, ahol csomagolóként munkát kapott, de elkerülte az orvost, elbogatellizálta a problémát, és amikor már nagyon fáj a mellkasa, akkor késő volt; Szilárd pedig egyedül maradt, sodortatta magát az élettel, és rendre idősebb nők mellett kereste a megnyugvást; részt vett egy biztosítási csalásban, amely kis híján börtönbe juttatta, ezért örömmel fogadta, amikor tartalékosként behívták, hogy a rendet fenntartsák Budapesten 2045 februárjában, mert nem kellett gondolkodnia, sem éreznie, csak egyenruhát ölteni és fellépni a fosztogatók ellen; vastag katonakabátja és sapkája között éppen csak kilátszott orra és szeme, ám ez elég volt ahhoz, hogy egy átalakított gázpisztollyal közvetlen közélről lelőjék, és szétroncsolt arccal egy elektronikai bolt előtt megfagyjon, miután lelopták róla szinte az összes ruhát; haláláról az értesítést nem volt kinek megküldeni, pedig akkor már kéthetes volt Olivér nevű fia, egy koraszülött, alig háromkilós csecsemő; az anyja, egy Szita Dóra nevű külkereskedelmi asszisztens, már azt hitte, sose lesz anya, negyvenegy volt, amikor szült, ezért aztán a gyermek küldetéstudattal nőtt fel, ingébe bevarrt talizmánokkal járt iskolába, elkényeztetve, kiszolgálva; nem is fogta fel a veszélyt, amikor kitört egy új háború az energiahordozókért, vízéért és emberi jogokért, és az országok embargókkal, illetve katonai lépésekkel kényszerítették egymást bizonyos törvények és erkölcsi irányelvek elfogadására, határmódosításokra; az anyja viszont elintézte, hogy Olivér a honvédelmi minisztériumban mint osztályvezető kezdjen, és ügyesen haladt fölfelé a ranglétrán, sármjával és önbizalmával mindenkit lenyűgözött, bár a mama is sok remek telefonszámot és elérhetőséget szerzett a fiának; mindezeknek köszönhetően Olivér jól házasodott, elvette az egyik államtitkár lányát, akit Csengének hívtak, és olyan szőke volt, mint a búzamező, bár festett szőke, és naivitása csak butaságával vetekedhetett, ám remek partnának bizonyult, és az ágyban sem volt olyan rossz, ha éppen megerőltette magát; kényelmesen éltek a kaotikus világ közepén, egészen addig, míg egy robbanássorozat meg nem rázta Budapestet, és kijárási tilalmat nem rendeltek el; mindenki azt jósolta, hogy még komolyabbak lesznek a következmények, a paranoia úgy terjedt, mint a patkányok által terjesztett pestis, és ekkor egy áramszünettel terhelt estén Olivér később ért haza, telefonálni nem tudott, mert kilőtték a mobiltornyokat, Csenge pedig ott reszketett a konyhában, forgott körülötte a világ, aztán amikor Olivér betoppant a lakásba, és vakon tapogatózva beljebb óvakodott, a rettegő nő egy kést döfött a gyomrába, azt hitte, fosztogató érkezett, bele se gondolt, hogy egy fosztogatónak honnan lenne kulcsa, majd csak sikoltozott és szaladgált, de a mentőket nem hívta, csupán

azzal próbált segíteni Olivéren, hogy kirántotta a kést a gyomrából, amitől a férfi szép lassan bevérzett, mint egy megtelő hólyag: görcsös disznósajtnak érezte magát, dőlt a víz róla, néha-néha elájult, Csenge pedig sópánkodott, jajgatott, kiabált, aztán a véres késsel a kezében kiszédült az utcára – a haldokló Olivér egyedül maradt, és a gyertyák fényében, falra vetett árnyékában mintha egy női alakot látott volna feküdni, aki ugyanúgy haldokolt, mint ő, és végül együtt haltak meg, ő és az árnyék, összekötve hét nemzedéket, több mint másfél évszázadot, a múltat összeszöve a jelennel, és beleragadva az örök feledésbe.

SZEPES ERIKA

SCHUBERT

Gyermekeimnek

Ülünk az ember által elérhető magasság szintje alatt két emelettel, de nem valami természeti csoda felé kapaszkodva rogytunk le a kívánt csúcs elérése előtt, hanem mert ide szólt a jegyünk. Ide, a sosem hallott Münchenmusik nevű zenepalota ötödik emeletére, a csúcs a hetedik emelet. Az épület, túlzások nélkül, csoda. Belülről csak fából készült épületelemeket látni: lépcsőket, korlátokat, beltéri ajtókat – sehol egy fölösleges díszítmény, faragvány –, ettől egyszerre van archaikus és nagyon modern sugárzása az épületnek. A koncertterem akusztikai berendezése vitorlákra emlékeztető, hatalmas faelemek és feszített dongák kompozíciója, amely – zenehallgatás közben volt módunk meggyőződni róla – tökéletesen működött: a mi magasságunkból nemcsak látni lehetett a mélyben tevékenykedő zongoristát, de hallani is.

S hogy miért is ülünk ebben az elsőre is otthonos, melegséget árasztó faremekműben? Ezt így, visszagondolva, máig sem tudom megérteni, pedig az egész utazás saját életem darabkáit állítja egymás mellé, álomfénymesszeségből. Ha pusztán a tényközlésre szorítkoznék, ennyi történt: betöltöttem hetvenedik évemet, és a gyerekeim – már maguk is régóta szülők – megajándékoztak egy dossziéval, pontosabban azzal, ami a dossziében rejtőzött: két hangversenyjegy Münchenbe, a Münchenmusik nevű intézménybe, Daniel Barenboim Schubert-koncertjére; mellette vonatjegyek oda-vissza, szállodai szobák foglalva mindkettőnknek, tehát nekünk semmi más dolgunk nem maradt, csak el kellett utaznunk Münchenbe. Az még mindig a tényközléshez tartozik, hogy meglepetésemben lezöttyentem egy székre; az viszont már a tény és az álomfénymesszeség keveredése, amikor végre felfogtam az ajándék nem hétköznapi jelentőségét, egyrészt, hogy a gyermekeim ilyen mesés ötlettel álltak elő, másrészt, hogy a tény maga milyen emlékképeket állít egymás mellé: Barenboim, Schubert és a két nagy posztumusz szonáta. Mert az ajándék az emlékképektől vált önmagán túlmutatóvá.

Míg el nem következett az ideje, sem az emlékképek, sem az utazás nem kötötték le hétköznapi gondolataimat. Akkor éreztem igazán, hogy most valami rendkívüli történik, amikor már rajta ültünk a vonaton. Akkor észleltem azt a különös jelenséget, hogy a vonatablakból kitekintve nem én látok rá a tájra, a fenyvesekre és a szélkerekekre, hanem az emlékképek kúsznak be a jégvirágos ablakon keresztül. Az első jégvirágos látványban gimnazistaként látom magam, matrózblúzban és sötétkék rakott szoknyában, fehér térdzokniban, ülök egy zongora előtt, és mellettem, ugyanilyen személyiségrejítő egyenruhában Hanna, a legjobb barátnőm, akivel kényszerűségből indultunk az iskolai kamarazenei versenyen. Nem lévén más kamarapartner, a zongoratanárnő kitalálta, hogy játszunk négykezes, és rögtön adta is a kottát: Schubert Katona-indulója, négy kézre. Egymásra néztünk, elfintorodtunk: ki a fene játszik kamaszkorában Schubertet? – de szorgalmasan megtanultuk. Közben jókat röhögünk, amikor valamelyikünknek át kellett nyúlni a másik kezén, vagy amikor összeütközött a könyökünk, de hát katonásan megtanultuk és katonásan el is játszottuk.

Akkortájt mi egészen más indulókra masíroztunk: a Madrid határán-ra, a Warszawiankára, az Amuri partizánokra, meg a többi, talán csak a nosztalgia által megszépített munkásmozgalmi dalra. (Nagyon igaza volt annak a haszonleső vállalkozónak, aki felismerte a múltbéli távolság bearanyozó erejét, és két magnókazettán *The Best of Communism* címmel kiadta ezeket a dalokat: valóban ezek voltak a korszak legjobb emlékei.) Az iskolai verseny első díját nyertük el, egy-egy Schubert-kottát. Amit – ahogy egymásra nézve gondoltuk – soha nem fogunk kinyitni. Így is történt. Pedig éppen akkortájt dívott a Schubert-dalok iránti sznobörület: Dietrich Fischer-Dieskau tolmácsolásában illett elájulni a Vadrózsára, a Rémkirálya és más pozitív vagy negatív giccsekre.

Az iskolatársak is csúfolódtak, ujjal mutogattak rám: mindenki tudta, hogy én zenében csak a B betűsöket kedvelem, és csak őket vagyok hajlandó játszani: Bachot, Beethoent, Bartókot – és a Beatleket. (Bevallom, ennek a B betűs sornak a felállítására a *Love Story* kamaszlány ízlése ihletett.) Ezt akkor nagyon avantgárdnak találtam, és ahol hozzájutottam – iskolában, otthon, kulturtermekben –, bőszen csapkodtam a „legfűlháborítóbbat”, Bartókot. Ezt Nánberván nagyon kedvelte, és büszke is volt rám. A harmincéves iskola-találkozó Nánberván egy volt osztálytársa meg is kérdezte: – Rika, te még mindig csak Bartókot játszol? (Ez volt a radnótis becenevem.) Szegény Zoli gyomron vágott a régen hallott névvel, de hát nem tudhatta, hogy az én zongorajátékomban a gimnázium óta hangnemváltás történt.

Avantgárd kamaszéveim első számú áldozatai a szüleim voltak. Anyám kénytelen volt Szundi füldugóval elrekeszteni a hallójáratát, apámnak – és ez irigylendő előnynek számított – botfüle volt, dallamokat nem, és Bartók esetében a konszonancia hiányát sem érzekelte, de a hangerőt annál inkább. Én igyekeztem ezt az igényét kielégíteni.

Schubert mindaddig volt északfénymesszeségben tőlem, amikor egyszer, már jóval a zongorázós korszakom után, kaptam egy telefont:

– Ha ájtjössz, kapsz egy mandulás pisztrángot.

Imádtam a szeletelt mandulával panírozott pisztrángot, a szokott helyünkön moszkvai mártással, azaz kaviáros majonézzel. De most nemcsak táplálkozási eseményre voltam hivatalos, hanem egy kedves ötletre is: a tányéron először egy lemez jelent meg, Schu-

bert Pisztráng ötösével és egy rátűzött kis zacskó sós mandulával. Eddig az aperitifként tált lemezig nemigen szerettem a kvintettet, már csak azért sem, mert az abszolút zene bűvöletében – ez is egyfajta avantgárd póz volt – utáltam a programzenét mint a romantika legnyálasabb találmányát, nem tudván, hogy éppen ez volt a forradalmi tette a klasszikussal szemben, és átfutván hiányos zenei emlékezetemen, azért az eszembe jutott, hogy Beethoven is írt dalokat. De az más: ő B betűs. Azt hittem, hogy csak az elvont, értelemre ható és analízist megkívánó zene az értékes. De az avantgárd értékrendet azonnal kiütötte a Pisztráng. Meg a mandula. Másik programzenéjét, A halál és a lányka kvartettet nem szerettem, a dalt még kevésbé – riasztott a téma. Akkor még nem tudtam, hogy a Schubertet leginkább gyötrő szorongást hallom.

Állítólag az ember hétévenként levedli a bőrét, talán nekem is szükségem volt – ha nem is éppen hétévenként – a bőrrel együtt az izlésváltásra (és érzelemváltásra) is.

Unokahúgom esküvője forró augusztusban volt, mindenkiről lemállott nemcsak a smink, de az elegáns esküvői öltözet is, oltalomért a templomba menekültünk, ahol legalább tizenöt fokkal volt hűvösebb. A ceremónia részeként felzengett összes sípjával az orgona, majd egyszer csak a sok szólam fölött egy magas, üveghang tisztaságú ének indult el. A darabot nem ismertem, a szövegből rájöttem, hogy egy Ave Mariát hallok, de hogy kinek a megzenésítésében, azt nem tudtam. A szférák zenéje volt.

– Schubert – sottogta énekes sógorom. Ez felért egy hasba szúrással. Ez a tündökletesen fénylő, éteri, emelkedett, áhítatos, de mégis emberi zene: Schubert? Akit én – meggyőződésem ellenére – kezdtem megszeretni? De ez itt már nem pusztá megszeretés volt. Szerelem első akkordra.

Ettől kezdve énnám karácsonykor nem az O, Tannenbaum vagy a Kiskarácsony, nagykarácsony szól, hanem Schubert Ave Mariája, Maria Callas soha újra nem születő hangján.

1978-ban meghalt Ortutay Gyula. Megítélése körül mindmáig viták vannak, de a halál ideiglenesen kibékíti a békétlenkedőket, és bánatos-bús egységbe forrasztja. Ez történt Ortutay temetésén, majd a halála utáni megemlékezésen, a Tudományos Akadémia dísztermében. Sok-sok unalmas, kenetteljes, olykor átlátszóan hamis beszéd után fellépett a dobogóra apósom, Tátrai Vilmos a vonósnégyesével és egy plusztaggal, a csellista Szilvássy Lászlóval. Leültek, húzigálták maguk alatt a székeket, hangoltak, nyöszöröggették a vonót, majd csend lett. És a csendben megzendült a levegő, halálos szomorúsággal árasztotta el a termet; apósom sajátos, deklamáló dallamvezetése mintha fájdalmas panasszal, emberhangon szólt volna, de olyan méltósággal, hogy észre se vettem: csorog a könny a szememből. Egy tétel volt csak, ami után megkérdezték tőlem, hogy rokona vagyok-e Ortutaynak, merthogy sírok. – Neki nem – mondtam csodálkozva –, de annak a fantasztikus hegedűsnek ott fenn: igen. Ilyen kitörésre még soha nem ragadtattam magam. – Mi volt ez a zene? – kérdeztem Szilvásytól, akinek a hangját, hanglejtését sem fogom soha elfelejteni, amikor áhítattal mondta: – Schubert C-dúr vonósötöse, második tétel – és mintha a szeméhez emelte volna a zsebkendőjét. Azóta tudom, hogy nincs drámaiabb, szomorúbb, emberpróbálóbb zene a C-dúr vonósötös lassú tételénél. Nem véletlenül szólt ez a zene apósom és anyósom temetésén is. Ha valami nagyon bánt, valami miatt gyötrődöm, mindig ezt hallgatom. És jólesik, ha tudok sírni rá, mert a sírást, mintha szégyen volna, az ember felnőttkorában megtagadja magától.

Már közeledtünk Münchenhez, de – magam előtt is titkolva – tudtam, hogy a leglényesebb emlékkép még rejtőzik, késlekedik. Össze kell szedni hozzá magamat. Néztem ki az ablakon – már esteledett, a külső világot egyáltalán nem lehetett látni, csak a jégvirágokat. És akkor a sötétből, a jégvirágokon keresztül, becsillog egy kép. Ülök a gimnáziumi osztályterem padjában, valami teljesen érdektelen kémiai kísérletet bámulok, belül röhögve, hogy nyilván megint nem fog sikerülni, és nem elszíneződik a kontrasztanyag, hanem felrobban, mint a múltkor. Akkor váratlanul beállít osztályfőnököm, akit magamban még most is Tanár úrnak nevezek, az óra kellős közepén kihív, és a legnagyobb megdöbbenésemre azt mondja: – Menj haza, otthon már várnak.

A jelenet annyira irreális volt, hogy látomásnak hittem, és nem mozdultam. A Tanár úr még egyszer szólított, és akkor már valósággá vált a vízió. Nem szólt semmit, hogy miért kell hazamennem tanítási időben, hogy miért vannak munkaidőben otthon a szüleim, miért nem ér rá az a VALAMI délután, ami miatt haza kell mennem. Tehát indultam.

Otthon apám az íróasztal mögött ült, elég sápadtan. Nála már csak anyám volt sápadtabb, aki a vállamat átölelve beültetett egy karosszékbe. Ő maga állva maradt.

– Nos, gyerelem – mondta apám e ritkán használt megszólítását –, mondanunk kell neked valamit, de előbb, légy szíves, vedd be ezt a két Valerianát.

Ismét úgy éreztem, hogy valami látomás részese vagyok. Ők adnak nekem nyugtatót, amitől mindig tiltottak? Még dolgozatírás vagy zongoravizsga előtt is. Anyám tenyeréből kivettem a két sötétbarna drazsét, a számba tettem, és kortyoltam rá a vízből. De egy cseppet sem lettem nyugodtabb tőle. Apám újra megszólalt: – Nos, gyerelem, szomorú hírünk van számodra. (Mi? Hogyan? Szomorú hír?) Kint a Szovjetunióban meghalt Náberván.

Az ilyen helyzetekre mondják, hogy „rám szakadt a sötétség”. Hát rám szakadt. Tulajdonképpen fel se fogtam, amit apám mondott, csak azt éreztem, hogy iszonyúan kalapál a szívem. Az a Valeriana nem sokat segített.

– És mi történt? – próbálkoztam a kérdéssel, habogva, dadogva, szinte érthetetlenül.

– Valamilyen fizikai kísérlet közben baleset érte – mondta apám. De valahogyan nem a saját hangján. Mintha nem ezt akarta volna mondani. Nekem viszont egyelőre ennyi elég volt. Nem sírtam, nem ájultam el, nem is szédültem, csak merev léptekkel bementem a rózsaszínű babaszobámba.

Néhány nap múlva találkoztam Náberván harkovi szobatársával, aki elmondta az igazat az 1964. november 3-án történekről. Hogy Náberván öngyilkos lett, egy pénzdarabot körbetekert dróttal, a pénzt a szájába vette, a drót két végét egy konnector két fázisába dugta. – Egyetlen pillanat volt – sírta el magát a szobatárs, aki Harkovban a tárgyalás tolmácsa volt. Megeskették, hogy az igazságot soha, sehol, senkinek nem mondja el, és ő, tudván tudva, hogy mitől lehet és kell félnie, mégis elmondta. Nem tudott volna azzal a szörnyűséggel és a hazugsággal élni. Aztán lassan, akadozva, elbeszélte kinti életüket, hogy miért került sor erre a... És itt nem jutott jó szó az eszébe. Augusztusban utaztak ki, a jobbakat – értsd a magasabb beosztású káderek gyermekeit – a jobb egyetemekre: Moszkvába, Leningrádba küldték, a „csak okos, de nem jó családból valókat” Kijevbe, ahol félig orosz, félig ukrán nyelven folyt a tanítás. Náberván ezt sérelmezte, és levelet intézett a Moszkvában működő magyar KISZ-bizottsághoz, hogy tegyék át őt is valamelyik, csak orosz nyelven oktató

intézménybe. A válasz körülbelül ennyi volt (nem szépítgetem): „Kuss, pofa be, mert leküldünk Harkovba, ott csak ukránul tanítanak.” Emellett állandó rendőri felügyeletet kapott, nem engedték a városon kívül, nem látogathatta a barátait, és még karácsonyra sem engedték haza. A körülmények mind ellene szóltak: éppen egy éve volt a Kennedy-gyilkosság, éppen akkor, 1964. október 14-én váltották le Hruscsovot, és Nánberván fennhangon tett hitvallást Hruscsov mellett, a szobájukban, ahol négy magyar diák lakott együtt. Másnap Nánbervánt előállították, és számon kérték rajta előző napi kijelentéseit. Ő először azt hitte, hogy vamzer van köztük, kezdett is veszekedni velük, de aztán együtt megtaláltak három lehallgatófejet: egyet a mosdóban, egyet a vécében, egyet a lámpabúrában. Nánberván Harkovba való száműzése óta amúgy is depressziós volt: az esőben sétálva József Attila korai öngyilkosverseit olvasta fennhangon, de ez nem tűnt fel senkinek: szinte valamennyien depressziósak voltak.

Én pár nappal később postán megkaptam az öngyilkossága napján írt levelét, amit a Belügyön feltéptek és visszaragasztottak, de jól láthatóan, hogy lássam: olvasták. Sokat nem érthettek belőle, mert ennyi volt: „Kedves Rika, üdvözöllek téged, valamint a Simont.” (Ez volt az igazgatónk, aki harmadév végén, érettségi előtt kidobta az iskolából, mert nem volt öltönyben az évvárón. Hát hogyan lett volna, amikor nem is volt öltönye? Óraműszerész anyja egyedül nevelte.) „Ne mondd meg neki. Eszedbe ne jusson kijönni ebbe az országba.” Merthogy azt beszéltük meg, hogy egy év múlva utána megyek. Az aláírás: „Nem értelem, nem érzélem, csak biológiai tény.” A levél dátuma: 1964. november 3. Nánbervánnak különleges érzéke volt a matematikához, szerette is a számokat, és hitt – megrögzött materialista meggyőződése ellenére – a számok mágikus erejében. Pontosán kiszámolta: ha a születése 1946-ban volt, halála e számok megfordításakor kell, hogy bekövetkezzék: 1964-ben. Szépen lekerekített életet hagyott maga után.

Eddig jutottam a tolmács fiú elbeszélésének felidézésével. Ő maga hónapokig itthon maradt, ideggyógyintézetben kezelték.

A hír vétele napjának délutánján senki nem szólt hozzám, be se jöttek a szobámba. Énbennem önbüntetési gondolatok keringtek, mintha felelős volnék Nánberván haláláért. Meg akartam vonni magamtól mindazt, amit szerettem, és magamra eröltetni mindazt, ami teher volt. És fogadkozni kezdtem:

- Soha nem ülök le többet zongorázni.
- Soha nem megyek többet korcsolyázni.
- Soha többet nem biciklizem.
- Mindig fekete pólóban fogok járni.
- Vállalom, hogy mindennap felhozom a brikettet a pincéből.

És így a végtelenségig. Az utolsó fogadalom ez volt:

- Soha többet nem fogok fiúra nézni.

Ezeket az önbüntetéseket beírtam titkos naplómbe, ezen dolgoztam egészen későig. Úgy tíz óra tájban csöngettek az ajtón. A többiek már mind lefeküdtek, így én ugrottam ajtót nyitni. De előbb a rácsos kisablakon néztem meg, ki csöngetett ilyen szokatlan időben. A rácson keresztül megláttam a Tanár úr arcát; hosszú, hullámos, ősz haját kabátja hajtókájára fújta a szél, kabátja nyitva volt. Az éjszakázástól mindig piros szeme most mintha még vörösebb lett volna. Nem is köszönt, a rácson át benyújtott nekem egy kottát, és csak ennyit mondott:

– Talán a szenvedésnek is van valami értelme. – Nem várt válaszra, elment. A kottába csúsztatott szürke lapocskán lila tintával írva is elolvashattam ezt a mondatot. És csak aztán néztem meg a kottát. Schubert: Zongoraszonáta, opus posztumusz. B-dúr, D 960. Editio Peters.

– Már hányadszor üt meg elementáris erővel Schubert? – dörmögtem magamban: a szobámban a naplóm a fogadalommal, hogy soha többet nem ülök zongorához, most meg itt ez a kotta, a Tanár úr ajándéka, kicsit piszkos, kávéfoltos, nyomokban cigarettahamutól szürke, de hát Ő játszott belőle, és úgy adta a kezembe, mint egy kategorikus imperatívuszt: Tanuld meg!

S hogy miért éppen ezt adta, miért éppen ezt kell megtanulnom, arra akkor jöttem rá, amikor hosszas nyűglődések, dührohamok, zongorafedél-lecsapkodások közepette végül sikerült megtanulnom. Ez volt Schubert utolsó műve. Utolsó szava a világhoz.

Kedvenc költőm, Orbán Ottó egyik legszebb verse, amit ő is már nagybetegen írt Vas Istvánnak, Schuberttről szól: „Schubert dalában, Schubert dallamában, / drága barátom, bizony, a halál van...” Ezt üzenté nekem a Tanár úr, mintegy harminc évvel korábban, ezzel indított útra, hogy később, beljebb kerülve az általa is legmagasabb rendűnek tartott művészetekbe, érezhessem: a Tanár úr, Schubert, Vas István, Orbán Ottó – szépen gyülekeznek itt körülöttem, hogy ne engedjék elhagyni a zenét, ami az embernek magányában, légszomjában az egyetlen vigaszt tudja adni.

Ezt üzenték a jégvirágok.

Megérkeztünk Münchenbe, megkerestük a Münchenmusikot, fellifteztünk az ötödik emeletre, és onnan hallgattuk régi-régi kedvencünk, Daniel Barenboim előadásában a két posztumusz szonátát. Gyerekeim tudták, hogy a D 960-as B-dúr kottája megvan nekem, játszottam is, meg hogy kitől kaptam – az alkalmat persze nem mondtam el. Ezért választották Barenboim hatalmas műsorából éppen ezt a koncertet.

A B-dúr volt a koncert második felében. Az első puhán megütött pianónál éreztem: otthon vagyok. És ezzel az otthonról indulással vitt előre a zene lassú hullámverése a mű végéig, a megérkezésig, ahol már csak hűvös, friss levegő és magány van. Ebbe a magányba érkezett Barenboim, aki tudta, hogy ebből a végletes magányból már nem lehet ráadást adni. Tudta, hogy ez az a semmi, ahová elkísérte évtizedekkel ezelőtt, húsz év együttélés után, fiatal, negyvenkét éves feleségét, kamarapartnerét, a zseniális csellista Jacqueline du Prét. S habár visszajött ötször, nemesen, méltósággal, eleganciával, hogy meghajoljon a közönség előtt, ráadást nem tudott, nem akart adni. Az utolsó meghajlás után rezzenetlen arccal kiment, és becsukta az ajtót. Rázárta az ajtót arra a dermesztő magányra, amit felidézett a teremben.

